DOĞAN KARDEŞ

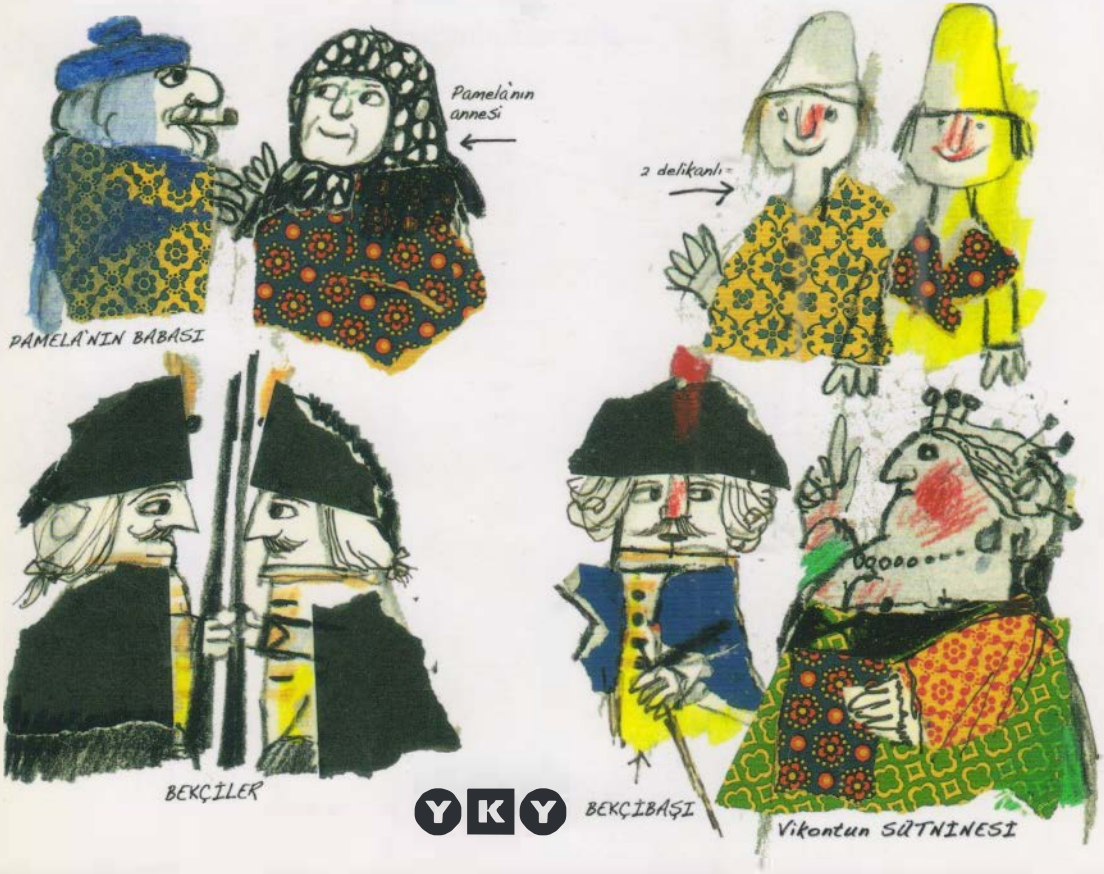

ITALO CALVINO

İkiye Bölünen Vikont

Çeviren:
Rekin Teksoy

Resimleyen:
Emanuele Luzzati

YKY

Italo Calvino, *Atalarımız* üçlemesinin ilk kitabı *İkiye Bölünen Vikont*'u bir söyleşisinde dile getirdiği gibi, 1952 yılında oyun olsun diye yazmaya başlamıştır:

"İkiye Bölünen Vikont'u yazmaya başladığımda, öncelikle eğlenceli bir hikâye yazmak istiyordum, hem kendim eğleneyim diye hem de mümkünse başkaları eğlensin diye: Aklımda ortadan ikiye biçilmiş bir adam imgesi vardı; bu ikiye biçilmiş adam konusunun, insanın bölünmüşlüğünün anlamlı bir konu olacağını, çağdaş bir anlamı olacağını düşündüm: Hepimiz bir biçimde kendimizi tamamlanmamış hissediyoruz, hepimiz bir yanımızla kendimizi gerçekleştiriyoruz, öteki yanımızla değil."

Savaştan dönen ve savaş sırasında bedeni ikiye bölünen Vikont Medardo'nun tuhaf hikâyesi yeğeninin ağzından anlatılıyor. Vikontun bedeninin bir yarısında "iyi", diğer yarısında "kötü" kişiliğin uç noktaları yaşamaktadır ve bunların tekrar bir araya gelmesi olanaksız görünmektedir.

İkiye Bölünen Vikont, ilk kez her yaştan okura hitap eden bu resimli baskısıyla Türkçede...

DOĞAN KARDEŞ

ITALO CALVINO

İkiye Bölünen Vikont

Çeviren:
Rekin Teksoy

Resimleyen:
Emanuele Luzzati

YKY

İKİYE BÖLÜNEN VİKONT

Italo Calvino (1923-1985) Küba'da İtalyan bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Oğulları iki yaşındayken, Calvino ailesi İtalya'ya yerleşti. İkinci Dünya Savaşı sırasında direniş hareketine katılan Calvino'nun ilk öyküsü 1945 yılında yayımlandı. Yazarlığın yanı sıra gazetecilik yapan, editör olarak çalışan Calvino, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarıyla savaş sonrası İtalyan edebiyatının önemli isimlerinden biri haline geldiği gibi, eserleriyle bütün dünyada 20. yüzyılın en önemli yazarlarından sayıldı. Savaş dönemine ve partizan hareketine odaklanan kitaplarını (*Örümceklerin Yuvalandığı Patika*, *Karga Sona Kaldı*, *Savaşa Giriş*), derlediği masallardan oluşan *İtalyan Masalları* izledi, ardından Torino dönemine ait: *Emlak Vurgunu*, *Kirli Hava Bulutu*, *Arjantinkarıncası*, *Sandık Gözlemcisinin Uzun Günü* yayımlandı. Bunları *Kozmokomik Öyküler*, *Sıfır Zaman*, *Görünmez Kentler*, *Kesişen Yazgılar Şatosu*, *Bir Kış Günü Eğer Bir Yolcu*, *Palomar* izledi. Calvino roman ve öykülerinin yanı sıra, edebiyat üzerine de makaleler yazdı. *İkiye Bölünen Vikont*, *Ağaca Tüneyen Baron* ve *Varolmayan Şövalye* adlı romanlarının çocuklara yönelik resimli olarak hazırlanmış baskıları da çıktı.

Rekin Teksoy Hukuk öğrenimi gördü. Niccolò Machiavelli, Italo Calvino, Cesare Pavese, Dino Buzzati, Pier Paolo Pasolini, Curzio Malaparte, Oriana Fallaci, Milan Kundera gibi yazarlardan inceleme, roman, öykü ve şiir çevirileri yaptı. Carlo Goldoni'den çevirdiği *İki Efendinin Uşağı* Avni Dilligil en iyi çeviri ödülünü kazandı. Giovanni Boccaccio'nun *Decameron*'unu ilk kez eksiksiz olarak Türkçeleştirmesi üzerine İtalya Cumhurbaşkanı'nca Kültür Şövalyesi sanıyla ödüllendirildi. Dante Alighieri'nin *İlahi Komedya*'sını ilk kez şiir biçiminde Türkçeleştiren çevirisi de İtalyan Senatosu Çeviri Ödülü'ne değer bulundu. Yazdığı *Rosa Luxemburg* adlı oyun Tiyatro Ayna-Dilek Türker tarafından iki yıl Küçük Sahne'de oynandı. *Arkın Sinema Ansiklopedisi*, *Cumhuriyet Ansiklopedisi* gibi ansiklopedilerin yayın yönetmenliğini yaptı. TRT 2 televizyonunda 601 hafta boyunca Sinema ve Edebiyat kuşağını hazırlayıp sundu. 1983-2005 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Sinema Sanatı ve Sinema ve Edebiyat İlişkileri dersleri verdi. *Rekin Teksoy'un Sinema Tarihi*'nden sonra (Oğlak Yay., 2005), *Komünist Manifesto* (Oğlak Yay., 2006) çevirisi, *Turkish Cinema* (Oğlak Yay., 2008) yayımlandı.

Emanuele Luzzati (1921-2007) Cenova'da doğdu. Ressam, sahne tasarımcısı, illüstratör, seramikçi olarak önemli işlere imza attı. İtalya'da ve yurtdışında pek çok tiyatro topluluğu için sahne ve kostüm tasarımları yaptı. Cenova Tosse Tiyatrosu'nun kurucularından olan Luzzati sanatsal çalışmaları nedeniyle ödüller aldı.

Italo Calvino'nun YKY'den
Doğan Kardeş serisinden çıkan kitapla

Dere Tepe Ters (2009)
İkiye Bölünen Vikont (2009)

ITALO CALVINO

İkiye Bölünen Vikont

Çeviren:
Rekin Teksoy

Resimleyen:
Emanuele Luzzati

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2837
Doğan Kardeş - 238

İkiye Bölünen Vikont / Italo Calvino
Çeviren: Rekin Teksoy
Resimleyen: Emanuele Luzzati

Kitap editörü: Filiz Özdem

Tasarım: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul

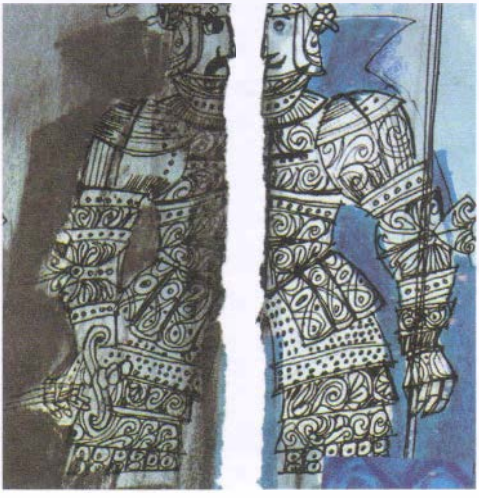
Çeviriye temel alınan baskı: Il visconte dimezzato, Mondadori, "Contemporanea" serisi, 2004
1. baskı: İstanbul, Şubat 2009
ISBN 978-975-08-1546-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2008
Sertifika No: 12334

IL VISCONTE DIMEZZATO
Copyright © The Estate of Italo Calvino, 2002
© Arnoldo Mondadori Editore S.p.A., Milano
Kapak ve iç çizimler Emanuele Luzzati tarafından yapılmıştır.
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

İkiye Bölünen Vikont

1. Bölüm

Türklerle savaş vardı. Dayım, Terralbalı Medardo vikontu Bohemya Ovası'nda Hıristiyanların ordugâhına doğru at sürüyordu. Peşinden de emir eri Curzio gidiyordu.

Leylekler alçaktan uçuyor, beyaz sürüler oluşturarak, donuk, dingin havayı yarıyorlardı.

"Niye bu kadar çok leylek var?" diye sordu Medardo, Curzio'ya. "Nereye gidiyorlar?"

Savaşa katılmış olan komşu dükleri hoşnut etmek için henüz gönüllü yazılmış olan dayım, daha acemiydi. Hıristiyanların elindeki son kaleden bir atla, bir emir eri sağlamış, İmparator'un karargâhına gidiyordu.

"Savaş alanına gidiyorlar," diye kestirip attı emir eri. "Yol boyunca bize eşlik edecekler."

Vikont Medardo, o yörede uçan leylek görmenin iyiye işaret olduğunu öğrenmişti, leylek gördüğü için sevinmeye çalışıyordu. Ama elinde olmadan, kaygılı hissediyordu kendini.

"Bu çöp bacaklı kuşları savaş alanına çeken ne acaba, Curzio?" diye sordu.

"Kıtlık tarlaları perişan ettikten, kuraklık ırmakları kuruttuktan bu yana," diye karşılık verdi emir eri, "artık onlar da insan eti yiyorlar. Ölülerin bulunduğu yerlerde kargalarla akbabaların yerini leylekler, turnalar, flemankuşları aldı."

O sıralarda dayım ilkgençliğini sürüyordu; duyguların karışık bir coşku halinde olduğu, iyi ile kötünün daha ortaya çıkmadığı çağı, ölümcül, kıyıcı bile olsa, her yeni deneyimin etkileyici, yaşam sevgisi dolu olduğu çağı.

"Peki, kargalar, akbabalar, öbür yırtıcı kuşlar nereye gittiler?" diye sordu. Yüzü sararmıştı, ama gözleri ışıyordu.

Emir eri, esmer, bıyıklı, gözlerini yerden kaldırmayan bir askerdi.

"Vebadan ölenleri yiye yiye onlar da vebaya yakalandılar," dedi, mızrağıyla karaçalıları göstererek. Daha dikkatle bakınca, bunların çalı olmayıp yırtıcı kuşların tüyleri ya da kurumuş bacakları olduğu anlaşılıyordu.

"Kuşun mu, yoksa insanın mı daha önce öldüğü, hangisinin karnını doyurmak için ötekinin üstüne atladığı bilinmiyor," dedi Curzio.

İnsanları kırıp geçiren vebadan kaçmak için, toplu olarak kırlara göçmüşler, ama burada da can vermişlerdi. Çıplak ovaya serpişmiş, yaralardan yüzleri biçimini yitirmiş, iskelet yumakları halinde çıplak erkek ve kadın cesetleri görülüyordu. Üstelik, nedendir bilinmez, telekleri vardı, cılız kollarından, bağırlarından sanki telekler, kanatlar çıkmıştı. Bunlar, kalıntılarına karışmış akbaba leşleriydi.

Arazide, çarpışma izleri giderek artıyordu. Atların ikisi de, yana kaçarak, şaha kalkarak duraksadıklarından, daha ağır yol alıyorlardı.

"Atlara ne oluyor?" diye sordu Medardo, emir erine.

"Efendim," diye yanıt verdi emir eri, "atlar kendi bağırsaklarının kokusundan hoşlanmazlar hiç."

Gerçekten de, geçtikleri düzlük bölge, kimisi sırtüstü yatmış, nallarını gökyüzüne dikmiş, kimisi yüzü toprağa gömülmüş, yan yatmış at leşleriyle doluydu.

"Niye bu kadar at ölmüş burada, Curzio?" diye sordu Medardo.

"At, karnının deşildiğini hissedince, bağırsaklarını tutmaya çalışır," diye açıklama getirdi Curzio. "Kimisi yüzükoyun uzanır, kimisi ise bağırsakları dökülmesin diye sırtüstü yatar. Ama iki durumda da, çok geçmeden ölüm gelip çatar."

"Öyleyse, bu savaşta en çok atlar mı ölüyor?"

"Türklerin palaları, sanki bir vuruşta, onların karınlarını deşmek için yapılmış. Az ileride insan ölüleriyle karşılaşacaksınız. Önce atlar, sonra atlılar vurulmuş. Bakın geldik, ordugâh orada."

Ufukta, en yüksek çadırların tepeleri, İmparator'un ordusunun sancakları ve bir duman yükseliyordu.

İleriye doğru yol alırken, son çarpışmada ölenlerin hemen tümünün, kaldırılıp gömülmüş olduğunu gördüler. Sadece, arada samanların üstüne bırakılmış organlar, özellikle de parmaklar görülüyordu.

"Bazen, bize yolu gösteren bir parmak var," dedi Medardo Dayım. "Ne demek oluyor bu?"

"Tanrı günahlarını bağışlasın, yüzükleri almak için, diriler ölülerin parmaklarını kesiyorlar."

"Kim var orada?" dedi, kaputu, kuzeye dönük bir ağacın gövdesi gibi küf, yosun kaplı bir nöbetçi.

"Yaşasın Kutsal İmparatorluk tacı!" diye bağırdı Curzio.

"Kahrolsun Sultan," diye karşılık verdi nöbetçi. "N'olursunuz, komutanlığa gidince, söyleyin de nöbeti devir alacak birini göndersinler, yoksa burada toprağa kök salacağım."

Pislik yığınları üstünde vızıldayarak her yeri kaplayan sinek bulutundan kaçmak için, atlar şimdi hızlı koşuyorlardı.

"Birçok yiğidin dün deşilen iç organları henüz yerde, ama kendileri gökyüzünde," diye bir belirleme yaptı Curzio, sonra da ıstavroz çıkardı.

Ordugâhın girişinde, altında kıvırcık saçlı, irikıyım, pilili uzun ipek giysiler giymiş, göğüsleri ortada kadınların, kendilerini çığlıklar, gıcıklayıcı kahkahalar atarak karşıladıkları bir dizi sayvanın yanından geçtiler.

"Saray kadınlarının çadırları," dedi Curzio. "Başka hiçbir orduda böyle güzel çadır göremezsiniz."

Dayım kadınlara bakmak için, atını yüzü geriye dönük olarak sürüyordu.

"Aman dikkat edin efendim," diye ekledi emir eri, "hepsi hem kir pas içinde hem de vebalı. Türkler bile savaş ganimeti olarak el sürmez bunlara. Üstlerinde sadece hamamböceği, tahtakurusu, bit yok, akreplerle, kertenkeleler de yuvalanıyor sırtlarında."

Sahra toplarının önünden geçtiler. Topçu erleri, suyla şalgamdan oluşan tayınlarını, gün boyunca ateş edip kızışan tunçtan karabinaların, topların üstünde ısıtıyorlardı.

Arabalar dolusu toprak getiriliyor, topçular toprağı elekten geçiriyorlardı.

"Barut azalmaya başladı," diye açıklama yaptı Curzio, "ama çarpışmaların yapıldığı yerde, toprağa o kadar çok karışmış ki, eleyerek birkaç atımlık barut elde edilebiliyor."

Daha sonra süvarilerin ahırları geliyordu. Burada sinekten geçilmiyor, baytarlar, hepsi kişneyen, kendilerine çifte atan dört ayaklıların derilerini dikişle, sargıyla, kaynar katran bulamacıyla iyileştirmeye çalışıyorlardı.

Ardından da, uzun süre piyade çadırları birbirini izliyordu. Akşam olmuştu. Her çadırın önünde, çıplak ayaklarını ılık su dolu leğenlere sokmuş askerler oturuyordu. Gece de, gündüz de aniden silah başı yapıldığı için, ayak dinlendirme molasında bile başlarından miğferlerini çıkarmıyor, ellerinden mızraklarını bırakmıyorlardı. Daha yüksek, köşklerde olduğu gibi kumaş

döşeli çadırlarda ise, subaylar koltukaltlarını pudralıyor, kıl yelpazelerle yelleniyorlardı.

"Kadınlara öykünmüyorlar," dedi Curzio, "askerlik yaşamının zorluğuna karşın, keyiflerinin yerinde olduğunu göstermek istiyorlar."

Terralba Vikontu hemen İmparator'un huzuruna çıkarıldı. Halılarla kaplanmış, armalarla süslenmiş çadırında, İmparator haritalar üzerinde, ertesi günkü çarpışmaların planlarını inceliyordu. Masaların üstüne haritalar yayılmıştı, İmparator mareşallerinden birinin uzattığı iğnedenlikten aldığı iğneleri haritalara saplıyordu. Haritalar o kadar çok iğneyle dolmuştu ki, artık hiçbir şey anlaşılmaz olmuştu, bir yere bakmak için iğneleri çıkarmak, sonra tekrar yerlerine takmak gerekiyordu. Bu çıkarmalar, takmalar sırasında, İmparator da, mareşalleri de, elleri boş kalsın diye iğneleri dudaklarının arasına yerleştiriyorlar, ancak homurdanarak konuşabiliyorlardı.

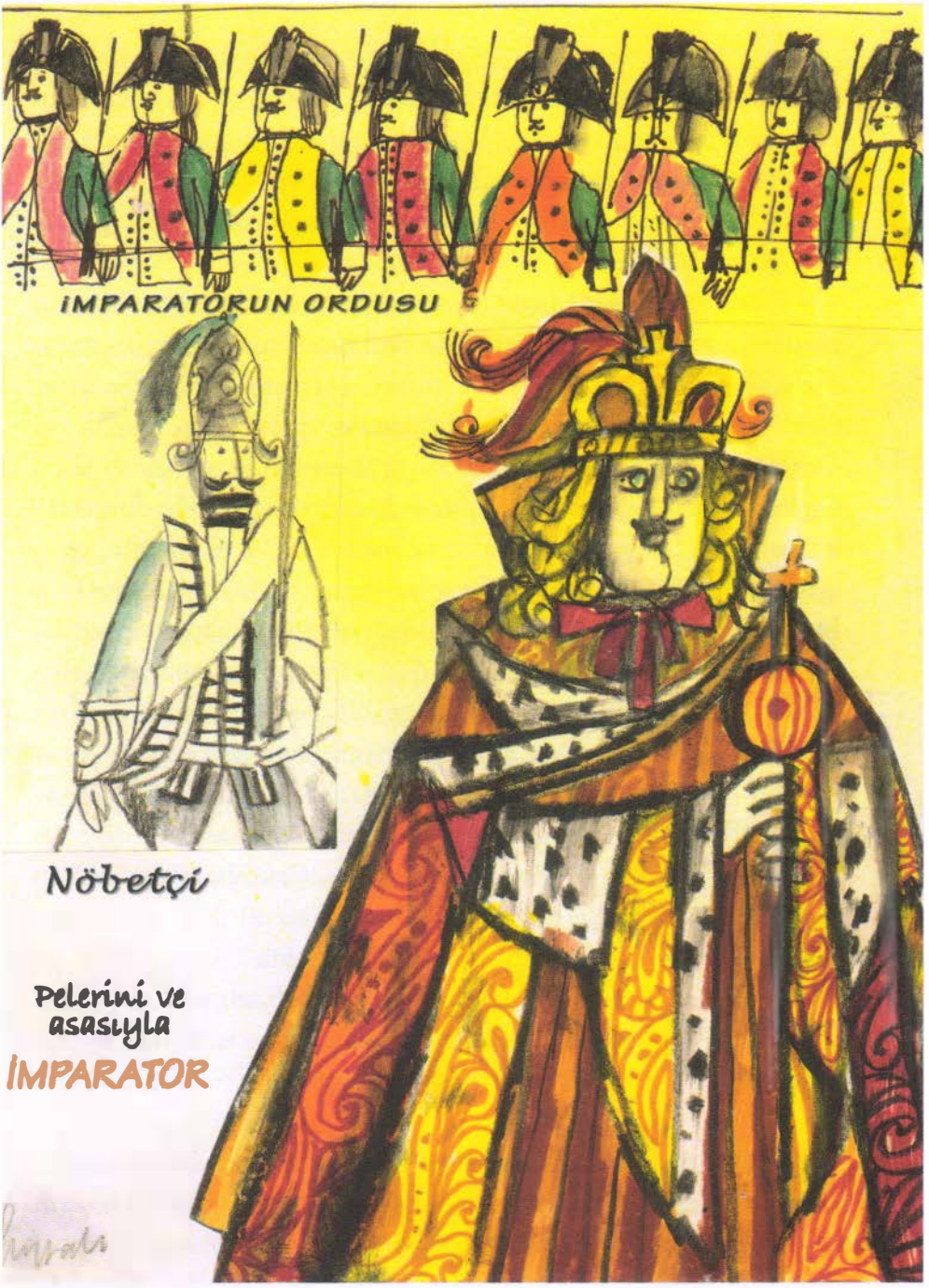
Önünde eğilen genç adamı görünce İmparator soru sorar gibi bir homurtu çıkardı ve hemen ağzındaki iğneleri aldı.

"İtalya'dan henüz gelen bir şövalye, Majesteleri," diye tanıttılar genç adamı, "Terralba Vikontu, Cenova bölgesinin en soylu ailelerinden."

"Teğmen rütbesi verilsin hemen kendisine."

Dayım mahmuzlarını birbirine vurup hazır ola geçerken, İmparator krallara özgü okkalı bir selam verdi ve bütün haritalar birbirleri üzerine kıvrılarak, yere düştü.

Yorgun olduğu halde, Medardo o gece geç uyudu. Çadırının yanında ileriye, geriye yürüyor, nöbetçilerin seslenmelerini, atların kişnemelerini, kimi askerlerin uykuda sayıklamalarını işitiyordu. Gökyüzünde Bohemya yıldızlarına bakıyor, yeni rütbesini, yarınki çarpışmayı, uzaktaki anayurdunu, çavlanlardaki sazla-

Halılarla kaplanmış, armalarla süslenmiş çadırında,
İmparator haritalar üzerinde, ertesi günkü
çarpışmaların planlarını inceliyordu.

rın hışırtısını düşünüyordu. Yüreğinde ne özlem, ne kuşku ne de kaygı vardı. Onun için henüz her şey bütün halindeydi ve tartışılmazdı; kendisi de öyleydi. Kendisini bekleyen korkunç yazgıyı kestirebilseydi, olanca acısına karşın, belki onu da doğal ve kaçınılmaz sayacaktı. Bakışlarını, düşmanın konakladığını bildiği, gece ufkunun sınırına yöneltiyordu, kollarını üst üste kavuşturmuş, uzak ve değişik gerçekliklerle, bunların arasında kendi varlığının yer almasının hoşnutluğu içinde, elleriyle omuzlarını sıkıyordu. Yeryüzünün bin bir kıyısına yayılan bu acımasız savaşın kanının kendisine dek ulaştığını hissediyordu, öfke ya da acıma duymaksızın, kanın vücudunu yalamasına izin veriyordu.

2. Bölüm

Savaş ertesi sabah tam onda başladı. Teğmen Medardo eyerinin üstünden, saldırıya hazır Hıristiyan birliklerinin yayılışını izliyor, yüzünü, sanki tozlu bir harman yerinden başak kokusu getiren Bohemya rüzgârına çeviriyordu.

"Sakın arkanıza bakmayın, efendim," diye bağırdı, yanı başında çavuş rütbesiyle yer alan Curzio. Sonra, bu uyarıyı doğrulamak için, alçak sesle ekledi: "Savaştan önce, uğursuzluk getirirmiş."

Aslında, vikontun Hıristiyan ordusunun sadece mevzilenen askerlerden, yedek kuvvetlerin de, ayakları mecalsiz birkaç piyade müfrezesinden oluştuğunu görüp cesaretinin kırılmasını istemiyordu.

Ama dayım uzaklara, ufukta yaklaşan buluta bakıyor ve şöyle düşünüyordu: "İşte bu bulut Türkler, gerçek Türkler, yanı başımda tütün tükürenler ise Hıristiyan savaşçıları, şimdi çalan boru da hücum borusu, yaşamımın ilk hücum borusu, kulakları sağır eden bu gürültü, bu sarsıntı, savaşçılarla atların büyük bir sıkıntıyla baktıkları, toprağa gömülen göktaşı ise bir top güllesi, karşılaştığım ilk düşman güllesi. 'Bu son gülle,' diyeceğim günün, hiç gelmemesini dilerim."

Kılıcını çekmiş, gözlerini dumanlar içinde bir kaybolup bir ortaya çıkan İmparatorluk bayrağına dikmiş, düzlükte dörtnala yol alırken, dost topların atışları gökyüzünde başının üstünde dolanıyor, düşman atışları ise daha şimdiden Hıristiyan cephesinde gedikler açıyor, aniden toprağı şemsiye gibi havalandırıyordu. "Türkleri göreceğim! Türkleri göreceğim!" diye düşünüyordu. Düşman sahibi olmak, sonra da bunların kafalarında tasarladıkları gibi olup olmadıklarını görmek kadar keyifli bir şey yoktu insanlar için.

Gördü Türkleri. İki tanesi tam karşıdan geliyordu. Atları örtülüydü, küçük değirmi kalkanları deridendi. ceketleri siyah ve safran çizgiliydi. Sarıkları, toprak rengine çalan yüzleri ve bıyıkları, Terralba'da 'Türk Miché' diye bilinen birininki gibiydi. Türklerden biri öldü, öbürüyse birini öldürdü. Ama kim bilir daha kaç tanesi geliyordu, artık teke tek dövüş başlamıştı. İki Türkü görmüş olmak, hepsini görmüş olmak gibiydi. Onlar da askerdi, bütün donanımları ordunun malıydı. Yüzleri köylülerinki gibi kavruk ve inatçıydı. Medardo görmesine görmüştü artık onları; bir an önce Bıldırcın Geçidi'nden bize, Terralba'ya dönebilirdi. Ama gönüllü yazılmıştı bir kez. Yatağan darbelerinden korunarak koşuyordu. Sonunda kısa boylu, yaya bir Türk bulup öldürdü. Öldürmeyi öğrenince, bu kez uzun boylu bir atlının karşısına çıktı, ama hata yaptı. Çünkü ufak tefekler daha tehlikeliydiler. Atların altlarına sokuluyor, yatağanla hayvanların karınlarını deşiyorlardı.

Medardo'nun atı bacaklarını açıp durdu.

"Ne yapıyorsun?" dedi vikont. Hemen yetişen Curzio, alt tarafı göstererek: "Baksanıza şuraya," dedi. Hayvanın bütün iç organları yere dökülmüştü. Zavallı hayvan yukarıya, sahibine baktı, sonra sanki bağırsaklarını derlemek ister gibi başını eğdi,

Gördü Türkleri. İki tanesi tam karşıdan geliyordu.

ama sadece bir yiğitlik gösterisi oldu bu; kendinden geçti, öldü. Terralbalı Medardo yaya kalmıştı.

"Benim atımı alın teğmenim," dedi Curzio. Ama atını durduramadı, bir Türk okuyla vurulup eyerden düştü, hayvan da uzaklaşıp gitti.

"Curzio!" diye bağırdı vikont, sonra yerde inildeyen emir erinin yanına yaklaştı.

"Beni düşünmeyin efendim," dedi emir eri. "Hastanede erik rakısı olsun yeter. Her yaralıya bir kâse düşüyor."

Medardo Dayım kalabalığa karıştı. Savaşın gidişi belli değildi. O kargaşa içinde, kazananların sanki Hıristiyanlar olduğu sanılıyordu. Türklerin saflarını yarmışlar, kimi mevzilerin çevresini kuşatmışlardı. Dayım, başka yiğitlerle birlikte düşman topçularına dek sokulmuştu; Türkler de, Hıristiyanları ateş altında tutabilmek için topların yerlerini değiştiriyorlardı. İki Türk topçusu, tekerlekli bir topu döndürüyordu. Ağır davranışları, sakalları, ayaklarına inen pelerinleriyle iki gökbilimciyi andırıyorlardı. Dayım: "Şimdi gelip topun nasıl çevrildiğini gösteririm size," dedi. Coşkulu, deneyimsiz olduğu için, toplara sadece yandan ya da kama tarafından yaklaşılması gerektiğini bilmiyordu. Kılıcını çekip namlunun karşısına geçti, o iki gök bilginini korkutacağını sanıyordu. Korkmak bir yana, adamlar tam göğsüne ateş ettiler. Terralbalı Medardo havaya uçtu.

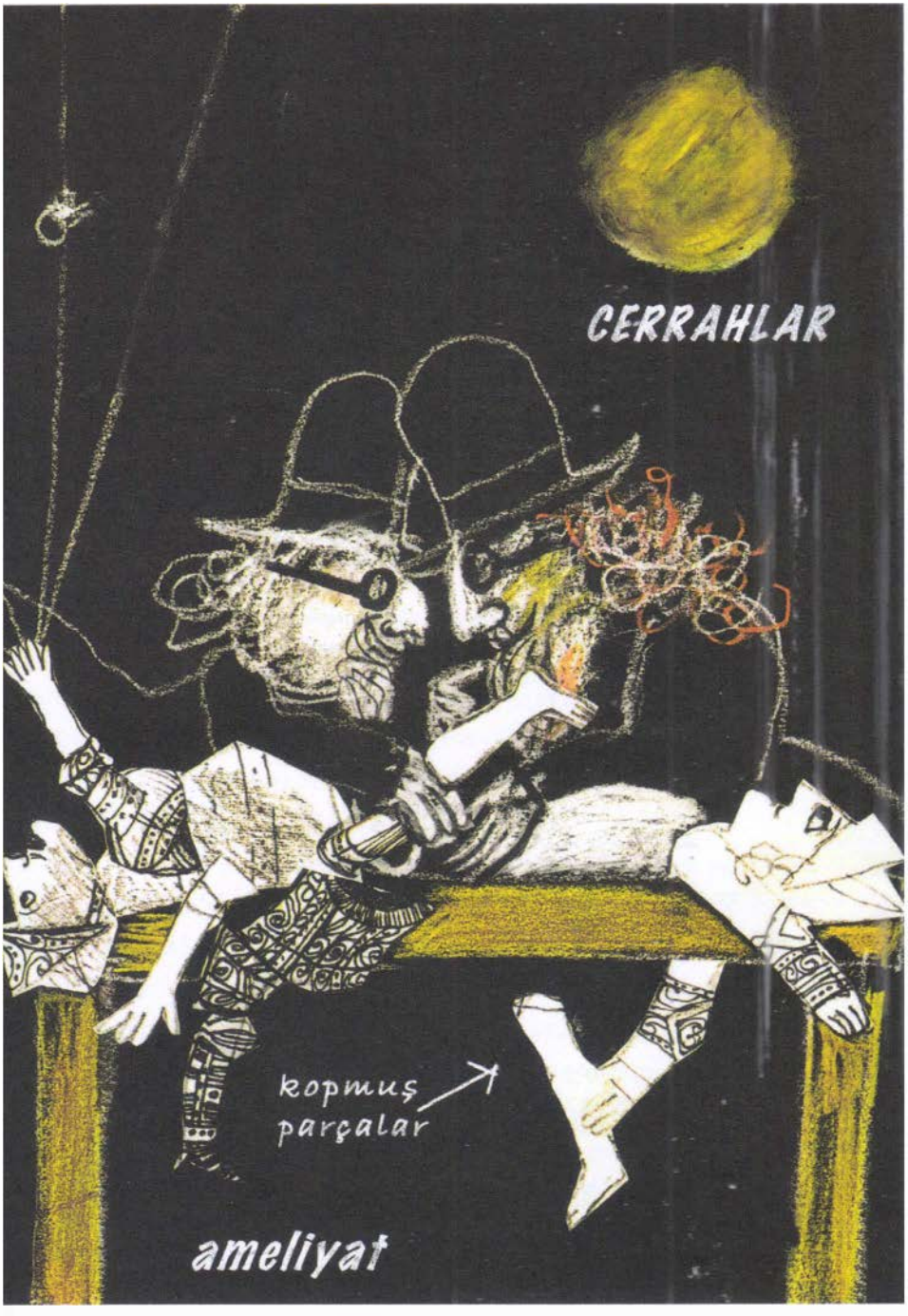
Akşam, çarpışmalara ara verildi. İki araba savaş alanındaki Hıristiyanları toplamaya başladı. Arabalardan biri yaralılar, öbürü de ölüler içindi. İlk seçim savaş alanında yapılıyordu. "Bunu ben alıyorum, şunu da sen al." Kurtarılabilecek bir şeyleri olduğu izlenimi uyandıranları yaralılar arabasına koyuyorlardı; sadece parça, kalıntı haline gelmiş olanlar kutsanarak gömülmek

üzere ölüler arabasına yükleniyordu; ceset denecek durumda bile olmayanlarsa yem olarak leyleklere bırakılıyordu. O günlerde kayıplar arttığı için, bol yaralı derlenmesi talimatı verilmişti. Bu nedenle Medardo'nun kalıntıları da yaralı sayılmış, yaralılar arabasına konulmuştu.

İkinci seçim hastanede yapılıyordu. Çarpışmalardan sonra sahra hastanesi, çarpışmaların kendilerinden de ürkütücü bir görünüme bürünüyordu. Yerde, içinde kurbanların bulunduğu sedyeler sıralanıyor, bunların çevresinde, ellerinde penseler, keskiler, iğneler, kesilmiş organlar, sicim yumakları taşıyan, burunlarından soluyan doktorlar yer alıyordu. Ölmüş bile olsa, her cesedi yeniden yaşama döndürmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bir yeri testereliyorlar, bir yeri dikiyorlar, akıntılara tampon koyuyorlar, damarları eldiven gibi tersyüz edip yerlerine yerleştiriyorlar, içine kandan çok sicim koyuyorlar, ama yamayıp her şeyi kapatıyorlardı. Bir hasta ölünce, işe yarar nesi varsa gereksinimi olan bir başkasında kullanılıyordu. İşleri en çok karıştıran bağırsaklar oluyordu; bir kez dağılınca, yerlerine nasıl yerleştirileceği bilinemiyordu.

Çarşaf kaldırılınca vikontun vücudunun ürkütücü bir biçimde parçalanmış olduğu görüldü. Sadece bir kolu ile bir bacağı eksik değildi, o kolla o bacak arasında yer alan göğüs ve karın bölümleri de, tam isabet sağlayan mermi tarafından yok edilmişti, tuzla buz olmuştu. Başta, bir göz, bir kulak, bir yanak, yarım burun, yarım ağız, yarım çene, yarım alın vardı; başın öbür yarısından geriye bir lapa kalmıştı. Kısaca söylemek gerekirse, sadece yarısı, sağ tarafı kurtulmuştu, üstelik olduğu gibi kalmıştı, paramparça olan sol tarafı ayıran büyük oyuk bir yana bırakılacak olursa, üstünde tek bir çizik bile yoktu.

Doktorlar çok hoşnuttular. "Aman, ne güzel yaralı!" diyorlardı. Bu arada ölmeyecek olursa, kurtarmayı deneyebilirlerdi. Hemen çevresini sardılar, bu sırada koluna ok saplanmış zavallı askerler kan zehirlenmesinden ölüyorlardı. Diktiler, yerleştirdiler, yoğurdular; kim bilir daha neler yaptılar. Bilinen, ertesi gün dayımın tek gözünü, yarım ağzını açtığı, burun deliğini şişirip soluk aldığı. Terralbalıların güçlü mayası dayanıklı çıkmıştı. Artık yaşıyordu ve ikiye bölünmüştü.

Ölmüş bile olsa, her cesedi yeniden yaşama döndürmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

3. Bölüm

Dayım Terralba'ya döndüğünde, yedi sekiz yaşlarındaydım. Akşam geldi, hava kararmıştı, aylardan ekimdi, gökyüzü kapalıydı. Gün boyunca üzüm toplamıştık, salkımlar arasından da, karaya çalan denizde, İmparatorluğun bandırasını taşıyan bir geminin yelkenlerinin yaklaşmakta olduğunu görmüştük. O sıralarda her gördüğümüz gemiye: "Mastro* Medardo bu gemiyle dönüyor," derdik, dönmesi için sabırsızlandığımızdan değil, bir şeyler bekliyor olmak için yapardık bunu. O kez, dediğimiz doğru çıkmıştı, o akşam Fiorfiero adındaki bir delikanlı, kazanda üzüm ezerken "Gelenler var!" diye bağırınca buna inandık, ortalık neredeyse kapkaranlıktı, vadinin dibinde katırcıların yaktıkları meşaleleri gördük; sonra köprüden geçtiklerinde, elle taşınan bir sedye seçtik. Hiç kuşku yoktu; vikont savaştan dönüyordu.

Haber hemen vadiye yayıldı; şatonun avlusunda dostlar, akrabalar, bağcılar, çobanlar, silahşörler toplandı. Sadece artık avluya bile inmeyen Medardo'nun babası, benim de dedem, yaşlı Vikont Aiolfo eksikti. Dünya işlerinden bıktığı için, sanından, savaşa gitmeden önce oğlu adına vazgeçmişti. Şu aralar, şatonun büyük kuşhanesinde beslediği kuşlara tutkusu büsbütün artmıştı, yatağını da taşıtıp kuşhaneye kapanmıştı, ne gündüz

* Efendi, bey, patron. (Çev. N.)

çıkıyordu oradan ne de gece. Yemeklerini, kuşların yemleriyle birlikte, kuşhanenin parmaklıkları arasından veriyorlardı, Aiolfo her şeyini bu yaratıklarla bölüşüyordu. Oğlunun savaştan dönmesini beklerken, saatlerini sülünlerin, kumrulların sırtlarını okşayarak geçiriyordu.

Şatomuzun avlusunda hiç bu kadar insan görmemiştim, başkalarından dinlediğim şenlik ve savaş dönemleri geride kalmıştı. İlk kez surların ve kulelerin nasıl bakımsız, keçileri otlatıp domuzlara su içirttiğimiz avlunun nasıl çamurlu olduğunu fark ettim. Beklerken herkes Vikont Medardo'nun nasıl döneceğini tartışıyordu; Türkler tarafından ağır biçimde yaralandığı haberi çoktan ulaşmıştı, ama sakat mıydı, aksak mıydı, yoksa yüzü gözü yara bere içinde miydi, kimse bu konuda kesin bir bilgiye sahip değildi; sedye görmek, daha da kötü sonuçları akla getiriyordu.

Sonunda sedye yere bırakıldı, kara gölgenin tam orta yerinde bir gözbebeğinin ışıltısı görüldü. İriyarı, yaşlı sütnine Sebastiana yaklaşmak istedi, ama gölgeden, kesin bir karşı çıkış anlamı içeren bir el kalktı. Sonra sedyedeki vücudun yoğun bir çabayla çırpınarak devindiği görüldü, Terralbalı Medardo, gözlerimizin önünde, bir koltuk değneğine tutunarak ayağa fırladı. Külahlı kara bir cüppe, başından yere dek uzanıyordu; arkaya atılmış sağ tarafı, yüzün ve değneğe tutunan kişinin yarısının görülmesini sağlıyordu, sol tarafta ise her şey, sanki kumaşın bolluklarının, pililerinin altında kalmış, gizlenmişti.

Durup, çevresindeki bizlere baktı, kimsenin ağzından tek söz çıkmadı, zaten belki de o, sabit gözüyle bize bakmıyor, sadece kendisinden uzaklaştırmak istiyordu.

Denizden bir rüzgâr kalktı, bir incir ağacının tepesinde kırılan bir dalın çıtırtısı duyuldu. Dayımın cüppesi dalgalandı, rüzgâr cüppeyi şişiriyor, bir yelken gibi yayıyor, sanki vücudun

içinden geçiyordu, hatta sanki hiç vücut yoktu da, cüppe bir hayaletinki gibi bomboştu. Sonra daha iyi bakınca, direğe çekilmiş bir bayrak gibi durduğunu gördük; direk omuzdan, koldan, böğürden, koltuk değneğine abanan ne varsa ondan oluşuyordu, gerisi yoktu.

Her biri ayrı bir yöne dönük, neredeyse birbirine bitişik sırtları dik açılı garip bir çizim oluşturan keçiler, vikontu sabit, anlamsız bakışlarla süzüyorlardı. Daha duyarlı, uyanık domuzlar çığlıklar atıp kaçışırken, göbekleri birbirine tosladı, sonunda bizler de korkumuzu gizleyemez olduk. "Oğlum," diye bağıran sütnine Sebastiana kollarını kaldırdı. "Felaket!"

Bizde böyle bir izlenim uyandırmış olmanın öfkesi içindeki dayım, koltuk değneğinin ucunu öne sürdü, bir pergel gibi devinerek şatonun girişine doğru itti kendini. Ama giriş merdivenlerine, bacak bacak üstüne atarak, sedye taşıyıcıları oturmuşlardı; altın küpeli, usturayla kazılı kafalarında saç ibikleri ya da kuyrukları bitmiş, üstleri başları dökülen insanlardı bunlar. Ayağa kalktılar, reisleri olduğu anlaşılan saçı örgülüsü: "Ücretimizi bekliyoruz *señor*," dedi.

"Kaç para?" diye sordu Medardo, sanki gülüyordu.

Saçı örgülü adam: "Sedye ile insan taşımanın ücretinin ne olduğunu bilirsiniz," dedi.

Dayım kemerinden bir kese çıkarıp şıkırdattıktan sonra hamalın ayaklarının dibine attı. Adam keseyi eliyle tarttıktan sonra: "Ama bu, anlaştığımız fiyattan çok az, *señor*."

Rüzgâr cüppesinin eteğini havalandırırken, Medardo, "Yarısı," dedi. Hamalın yanından geçti, tek ayağıyla sıçraya sıçraya basamaklardan çıktı, şatonun içine açılan, yarı aralık büyük kapıdan girdi, iki ağır kanadı koltuk değneğiyle iterek gürültüyle kapattı, en sonunda da, açık kalmış olan küçük kapıyı çarparak görünmez oldu.

İçeriden, özel dairesinin bulunduğu şato kanadına giden koridorda yol alan ayağıyla değneğinin dönüşümlü tıkırtılarını, açılıp kapanan kapıların seslerini duymaya devam ediyorduk.

Kuşhanenin parmaklıklarının ardında, babası ayakta bekliyordu onu. Medardo babasına bir merhaba bile demeye gitmedi; tek başına odasına kapandı, kimseye görünmek, yanıt vermek istemiyordu, uzun süre kapısını çalıp özür dilemek isteyen sütnine Sebastiana ile bile konuşmadı.

Koca Sebastiana karalar giyen, tülle örtülü yüzünde, gözlerinin gizledikleri dışında tek bir kırışıklık bulunmayan, iriyarı bir kadındı; Terralba ailesinin bütün delikanlılarını emzirmiş, daha büyüklerin hepsiyle yatmış, bütün ölenlerin gözlerini kapatmıştı. Şimdi, iki gönüllü mahpusun odaları arasında mekik dokuyor, onlara nasıl yardımcı olabileceğini bilemiyordu.

Ertesi sabah, Medardo bir yaşam belirtisi göstermemeyi sürdürünce, bağbozumuna koyulduk biz de, ama kimsenin keyfi yoktu, bağlarda, Medardo'nun başına gelenlerin dışında bir şey konuşulmuyordu, onu çok sevdiğimizden değil, konunun ilginç ve karanlık olmasındandı bu. Sadece sütnine Sebastiana şatoda kalmış, her gürültüyü büyük bir dikkatle değerlendiriyordu.

Oğlunun böyle kederli ve yabanıl bir biçimde döneceğini sanki kestirmiş olan yaşlı Aiolfo, en sevdiği hayvanlarından birini, bir saksağanı bir süredir eğitmiş, kuşa şatonun, o sırada boş olan Medardo'nun dairesinin bulunduğu kanadına dek uçmayı, odanın penceresinden içeri girmeyi öğretmişti. O sabah yaşlı adam saksağanın kafesini açtı, oğlunun penceresine dek uçuşunu izledi, sonra da ötüşlerini öykünerek, saksağanlara, baştankaralara yem vermeye koyuldu.

Çok geçmeden kafeslere çarpan bir nesnenin çıkardığı sesi duydu. Dışarı seyirtti. Tellerin üstünde saksağanın ölüsü vardı. Yaşlı adam kuşun ölüsünü avuçlarının içine aldı, bir kanadın

Şu aralar, şatonun büyük kuşhanesinde beslediği kuşlara tutkusu büsbütün artmıştı, yatağını da taşıtıp kuşhaneye kapanmıştı, ne gündüz çıkıyordu oradan ne de gece.

kopartılmak istenerek parçalanmış, bir ayağın sanki iki parmak tarafından sıkılarak kırılmış, bir gözün oyulmuş olduğunu gördü. Yaşlı adam saksağanı göğsüne bastırdı, ağlamaya koyuldu.

Aynı gün yatağa düştü, akrabaları, kuşhanenin parmaklıklarının ardından çok hasta olduğunu görüyorlardı. Ama kimse gidip yardımcı olamıyordu, çünkü içeriye kapanmış, anahtarları da saklamıştı. Yatağının çevresinde kuşlar uçuşuyordu. Yatalı beri uçuşmaya başlamışlardı, ne bir yere konuyorlar ne de kanat çırpmaktan vazgeçiyorlardı.

Ertesi sabah, kuşhaneden içeri bakan sütnine, Vikont Aiolfo'nun ölmüş olduğunu gördü. Bütün kuşlar, denizin ortasında dalgalanan bir kütüğe tüner gibi, yatağın üstüne konmuşlardı.

4. Bölüm

Babasının ölümünden sonra Medardo şatodan çıkmaya başladı. Bunu ilk kez fark eden, bir sabah kapıları aralık, odaları bomboş bulan sütnine Sebastiana oldu yine. Vikontun peşinden gitmeleri için, uşaklar salındı kırlara. Uşaklar koşarken, daha akşam ham meyve yüklü olarak gördükleri bir armut ağacının altından geçtiler. Uşaklardan biri: "Yukarıya bakın," deyince, ağaran güne karşı salınan armutları gördüler, görünce de korkuya kapıldılar. Çünkü armutlar tam değildi, her biri uzunlamasına kesilmiş, hâlâ sapına asılı yarım armuttu, ama her armudun sadece sağ yarısı vardı (bakılan yere göre, sol yarı da olabiliyordu, ama hepsi aynı taraftaydı), öbür yarı yok olmuştu, kesilmişti, belki de ısırılmıştı.

Uşaklar, "Vikont buradan geçmiş," dediler. O kadar gün boyunca aç kalınca, belli ki o gece acıkmıştı, ilk ağaca tırmanıp armutları yemişti.

Yol boyunca uşaklar, bir taşın üstünde, kurbağaların özelliği nedeniyle zıplamakta olan, hâlâ canlı bir yarım kurbağaya rastladılar. "Doğru yoldayız!" deyip ilerlemeye devam ettiler. Yapraklar arasındaki yarım kavunu göremedikleri için bir ara yolu şaşırdılar, ama geri dönüp kavunu buldular.

Böylece çayırlardan ormana ulaştılar, ikiye bölünmüş bir mantar, bir taşmantarı, sonra bir başkasını, zehirli bir kırmı-

Çünkü armutlar tam değildi, her biri uzunlamasına kesilmiş...

zı mantar gördüler, ormanda yol aldıkça, zaman zaman yerden tek ayaklı olarak biten, şemsiyelerinin sadece yarısı açık mantarlarla karşılaştılar. Sanki keskin bir bıçakla ikiye bölünmüşlerdi, öbür yarılarından tek bir spor bile kalmamıştı geriye. Kurt mantarı, altın mantar, çayır mantarı gibi çeşitli türlerde mantarlardı bunlar, zehirli olanların sayısı da neredeyse zehirsizlerinki kadardı.

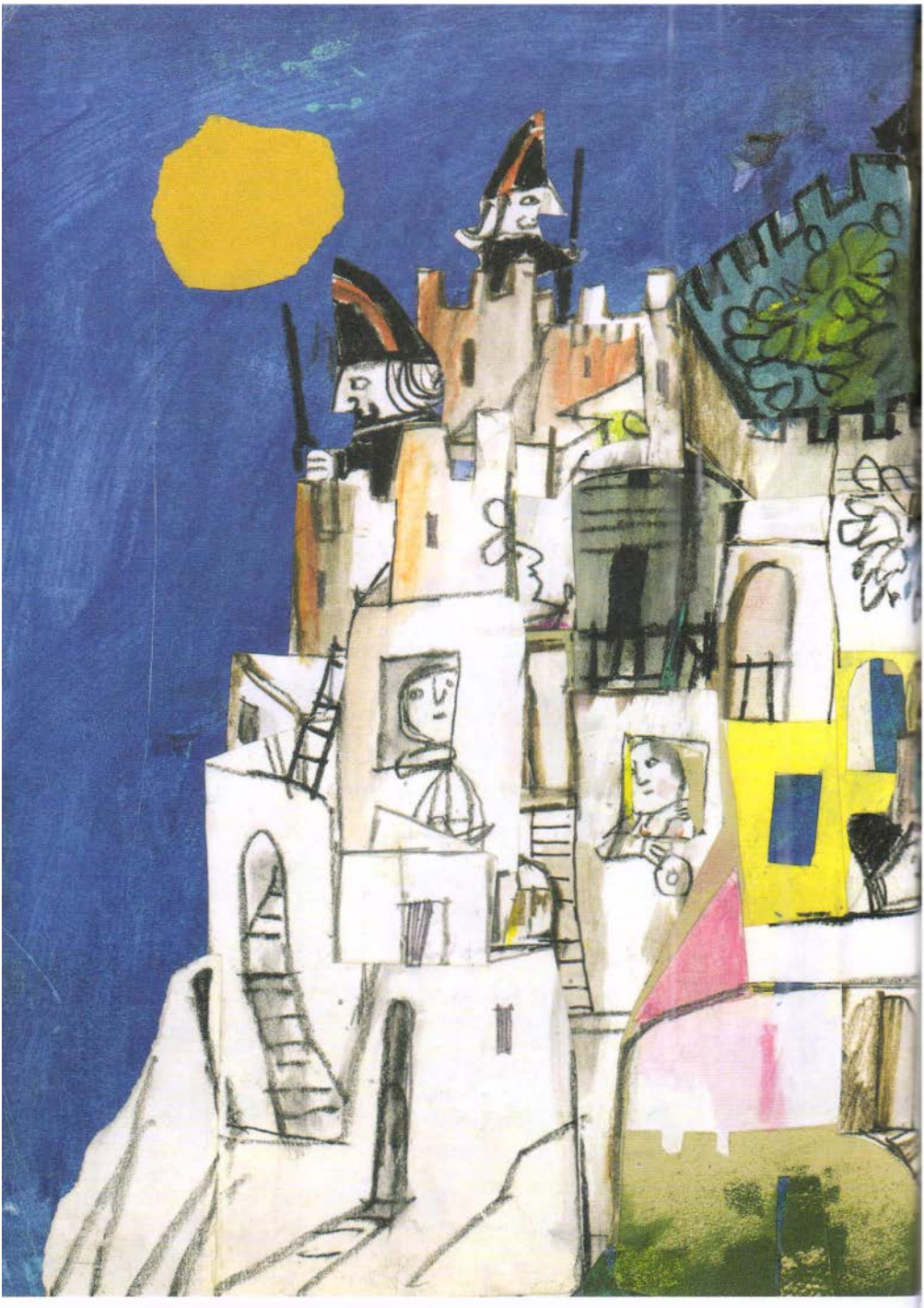
Bu dağınık izlerin peşinden giden uşaklar, 'rahibeler' adını taşıyan ve otların arasında bir bataklık bulunan çayıra geldiler. Şafak söküyordu, bataklığın kıyısında, cüppesine sarılmış Medardo'nun çelimsiz görüntüsü, beyaz, sarı ya da toprak rengi mantarların yüzdüğü suya yansıyordu. Şimdi bu saydam yüzeye serpiştirilmiş olan mantarlar, Medardo'nun yarısını götürdüğü mantarlardı. Suyun üstünde bütünmüş izlenimi uyandırıyorlar, vikont da onlara bakıyordu. Uşaklar bataklığın öbür kıyısına saklandılar, bir şey demek cesaretini gösteremediler, onlar da yüzen mantarlara bakmaya koyuldular, hepsinin de yenilebilir olduğunu fark ettiler. Peki, zehirliler ne olmuştu? Bataklığa atmadığına göre, ne yapmıştı onları? Uşaklar yeniden ormanda koşmaya başladılar. Çok uzağa gitmelerine gerek kalmadı, çünkü patikada, elinde sepet bir çocuğa rastladılar, bütün zehirli mantarlar sepetin içindeydi.

O çocuk, bendim. Gece tek başıma Rahibeler Çayırı'nda birden ağaçların arasından fırlayıp kendimi korkutmaya çalışırken, ay ışığında çayırda tek ayağı üzerinde seken, koluna bir sepet geçirmiş dayıma rastladım.

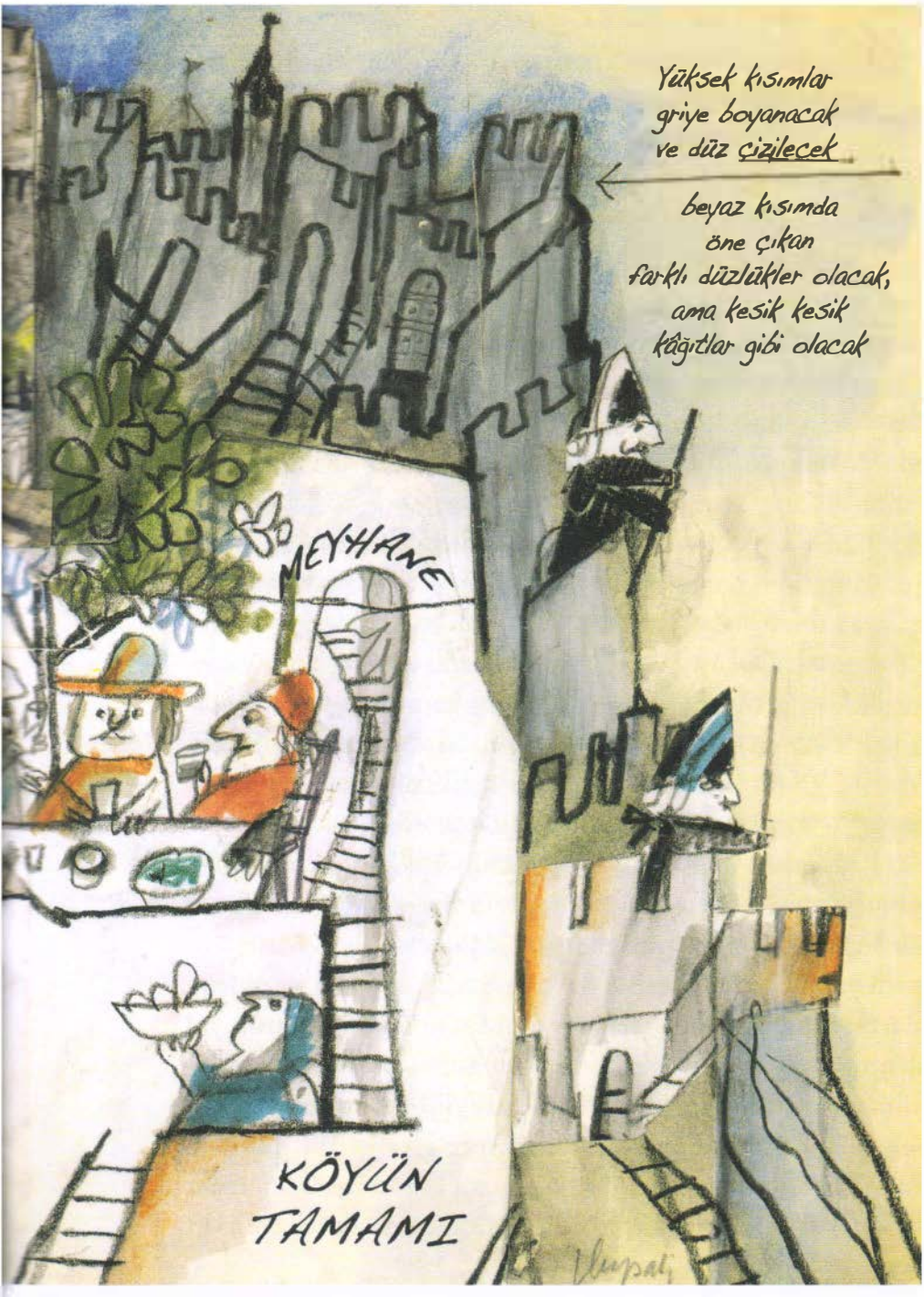
"Merhaba dayı!" diye bağırdım. İlk kez bunu demeyi başarıyordum.

Beni gördüğüne çok sevinmiş gibiydi. "Mantar topluyorum," diye açıklamada bulundu.

"Çok topladın mı?"

Bir gün önce şatonun bekçileri tarafından yakalanan bir haydut çetesinin duruşması yapılacaktı o sabah.

Haydutlar bizim arazimizin adamlarıydı,
bu nedenle kendilerini vikont yargılayacaktı.

"Bak," dedi dayım; bataklığın kıyısına oturduk. Mantarları seçiyor, kimisini suya atıyor, kimisini sepette bırakıyordu.

"Sen," dedi, seçtiği mantarları içeren sepeti bana vererek, "bunları kızartırsın."

Sepetin içindeki mantarların neden yarım olduklarını sormayı düşündüm, ama bu sorunun yakışık almayacağını anlayıp teşekkür ettikten sonra koşarak uzaklaştım. Mantarları kızartmayla giderken, tanıdıklara rastlayıp hepsinin de zehirli olduğunu öğrendim.

Bu olay kendisine aktarılınca, sütnine Sebastiana: "Medardo'nun kötü tarafı geri dönmüş," dedi. "Bakalım duruşma ne olacak, bugün."

Bir gün önce şatonun bekçileri tarafından yakalanan bir haydut çetesinin duruşması yapılacaktı o sabah. Haydutlar bizim arazimizin adamlarıydı, bu nedenle kendilerini vikont yargılayacaktı. Duruşma başladı, Medardo iskemlesinde olanca çarpıklığıyla oturuyor, bir tırnağını kemiriyordu. Haydutlar zincirli olarak getirildiler; çetenin başı, üzüm toplarken sedyeyi ilk gören Fiorfiero adındaki delikanlıydı. Şikâyetçiler Provenza'ya gitmekte olan Toskanalı şövalyelerdi. Bizim ormandan geçerken Fiorfiero ile çetesinin saldırısına uğramış, soyulmuşlardı. Fiorfiero bu şövalyelerin topraklarımıza kaçak olarak avlanmak amacıyla gelmiş olduklarını, bekçilerin görevlerini yerine getirmemeleri üzerine, kaçak avcıları durdurup silahlarını aldığını söyleyerek kendini savundu. O yıllarda yol kesmenin çok yaygın bir etkinlik olduğunu, bu nedenle yasaların oldukça yumuşak hükümler içerdiğini belirtmek gerekir. Üstelik bizim oralar bu işlere son derece elverişliydi, nitekim özellikle kargaşa dönemlerinde, ailemizin kimi bireyleri haydut çetelerine katılırdı. Kaçak avlanma ise, akla gelebilecek en hafif suçtu.

Ama sütnine Sebastiana'nın değerlendirmesi yersiz değildi. Medardo, Fiorfiero ile bütün çetesini, gasp suçlusu bularak, asılarak ölmeye mahkûm etti. Saldırıya uğrayanlar da kaçak olarak avlandıklarından darağacını boyladılar. İşe çok geç el koyan, yasak avlananlara da, soyguncuları da engel olamayan bekçileri cezalandırmak için, onlara da ölüm cezası verdi.

Hepsi yirmiye yakın insandı. Bu acımasız karar, hepimizde üzüntü ve acı doğurmuştu, o zamana dek yüzlerini görmemiş olduğumuz Toskanalı soylulardan çok, hepimizin sevdiği bekçilerle haydutlar için üzülüyorduk. Saraç ve dülger Pietrochiodo Usta, darağacını kurmakla görevlendirildi, işini ciddiye alan, yaptığı her şeye özenen, okur yazar bir işçiydi. Büyük bir üzüntüyle, çünkü hükümlülerden ikisi akrabasıydı, ağaç gibi dalları olan, ipleri tek bir bocurgatla yukarı çekilen bir darağacı yaptı, öyle büyük, öyle iyi tasarlanmış bir düzenekti ki, bir seferde, hüküm giyenlerden daha fazla kişiyi bile asabilirdi; nitekim vikont bundan yararlanarak, iki suçlunun arasına bir kedi yerleştirip on tane de kedi astırdı. Kuruyan cesetlerle kedilerin leşleri üç gün boyunca sallanıp durdu, önceleri kimsenin yüreği kaldırmıyordu onlara bakmayı. Ama çok geçmeden görkemli bir görüntü oluşturdukları fark edildi, düşüncelerimiz birbirleriyle uyumsuz duygulara bölünmeye başladı, öyle ki, cesetlerin indirilmesi, büyük düzeneğin sökülmesi üzülmemize bile yol açtı.

5. Bölüm

O sıralar benim en mutlu dönemimdi, hep Doktor Trelawney ile birlikte ormana gidip taşlaşmış deniz kabuklusu arardık. Doktor Trelawney İngilizdi. Batan bir gemiden, güvertedeki bir fıçıya tutunarak kurtulup kıyılarımıza ulaşmıştı. Ömrü boyunca gemilerde doktorluk yapmış, aralarında Kaptan Cook'unkiler de bulunan uzun ve tehlikeli yolculuklara katılmış, ama hep güverte altında pişti oynadığından, dünyanın hiçbir yerini görememişti. Gemisi batıp da bizim buralara sığınınca, bölgenin en sert, en tortulu şarabı 'cancarone'ye alışmış, onsuz edemez olmuş, öyle ki, boynunda içi şarap dolu bir matara taşımaya başlamıştı. Terralba'da kalmış, doktorumuz olmuştu, ama hastalarla ilgilenmiyor, gece gündüz kendisini –bu arada beni– kırlara, ormanlara sürükleyen bilimsel buluşlar peşinde koşuyordu. Önce bir cırcırböceği hastalığıyla ilgilendi; bin böcekte bir böceği etkileyen, varlığı ile yokluğu belli olmayan bir hastalıktı, hiçbir zararı da dokunmuyordu, Doktor Trelawney hastalığa yakalanan bütün böcekleri arayıp gerekli tedaviyi uygulamak istiyordu. Sonra, topraklarımızın denizle kaplı olduğu dönemin izlerine merak sardı, bunun üzerine, doktorun vaktiyle balık olduklarını söylediği çakıllar, silisler toplamaya başladık. Nihayet son tutkusu, mezarlıklarda geceleri görülen hafif parıltılar oldu. Bunları yakalayıp saklamanın yolunu bulmak istiyordu,

bu amaçla geceleri mezarlıkta koşuşturmakla geçirmeye başlamıştık. Toprak ve ot mezarlar arasından, o belli belirsiz parıltılardan birinin ışımasını bekliyor, sonra onu üstümüze çekmeye uğraşıyor, peşinden koşmaya, sönmeden yakalamaya, torba, şişe, damacana, hasırlı şişe, küp, süzgeç gibi deney kaplarımızın içine sokmaya çalışıyorduk. Doktor Trelawney, mezarlığa yakın bir kayayı kendine mesken edinmişti. Burası, bu iş için ayrı bir görevli bulundurmanın gerekli sayıldığı gösteriş, savaş ve salgın hastalık günlerinde, mezar kazıcısının evi olmuştu. Işıkları şişeleyebilecek her türlü şişeyle, onları yakalayabilecek balık ağı gibi ağlardan oluşan laboratuvarını buraya yerleştirmişti, sanki o soluk alevler onlardan çıkıyormuş gibi mezarlık topraklarını, ceset kalıntılarını incelediği imbiklerle tekneler de vardı. Ama uzun süre kapanıp kendini incelemeye verecek insanlardan değildi, çok geçmeden çalışmaya ara verip çıkıyordu, birlikte yeni doğa olaylarının peşinde koşmaya başlıyorduk.

Ben hava gibi özgürdüm, çünkü anam babam yoktu, üstelik ne köleler kategorisine giriyordum ne de efendilerinkine. Sadece geç bir tanıma sonucunda Terralba ailesine katılmıştım, ama onların soyadını taşımıyordum, beni eğitmekle yükümlü kimse de yoktu. Zavallı anam Vikont Aiolfo'nun kızı, Medardo'nun ablasıydı, daha sonra babam olacak bir kaçak avcı ile kaçarak, ailenin onurunu lekelemişti. Ben, ormanın ötesindeki çorak topraklarda, kaçak avcının kulübesinde dünyaya gelmiştim, çok geçmeden de babam bir kavgada öldürülmüştü, pellagra salgını sona erdiğinde, anam o derme çatma kulübede tek başına kalmıştı. Aiolfo dedemin yüreği dayanamayınca şatoya kabul edildim, sütnine Sebastiana büyüttü beni. Medardo daha çocuk, ben de birkaç yaşındaydım, sanki eşit konumlardaymışız gibi, bazen oyunlarına benim de katılmama izin verdiğini anımsıyorum, sonra aramızdaki mesafe büyüdü, ben uşakların

düzeyinde kaldım. Ama şimdi Doktor Trelawney'de, daha önce hiç görmediğim bir dost bulmuştum.

Doktor altmış yaşındaydı, ama boyu benimki kadardı, üç köşeli şapkasıyla, perukasının altında, kuru bir kestane gibi kırış kırış bir yüzü vardı, baldırların yarısına kadar tozlukların sardığı bacaklar, attığı uzun adımların da etkisiyle, daha uzun görünüyor, bir cırcırböceğininkiler gibi, orantısızlaşıyordu; kahverengi, kırmızı süslemeli, kuyruklu bir giysi giyiyor, boynuna da 'cancarone' şarabı matarasını geçiriyordu.

Mezarlık ışıklarına tutkusu, kimi kez, bizim kendi haline bırakılmış mezarlığımızdakilerden daha güzel renkli, daha büyük parıltıların görüldüğü, komşu köylerin mezarlıklarına yaptığımız uzun gece yolculuklarına yöneltiyordu bizi. Eğer köylüler fark ederlerse işler karışıyordu, bir keresinde bizi mezar soyguncusu sanmışlar, ellerinde bağ bıçakları, yabalarla peşimize düşmüşlerdi.

Arazi sarp ve sulaktı; doktorla ben tabanları yağlamış kayaların üzerinde sekiyorduk, ama peşimizdeki öfkeli köylülerin de yaklaşmakta olduklarını seziyorduk. Ghigna Çavlanı denilen yerde, derin bir uçurumun üstünde, kütüklerden bir köprü vardı. Köprüden geçecek yerde, soluklarını ensemizde hissettiğimiz köylüleri atlatıp tam uçurumun kenarındaki bir kaya basamağına gizlendik doktorla. Bizi görmediler. "Nereye gitti bu piçler?" diye bağırarak, doğru köprüye koştular. Bir kırılma sesi duyuldu, çığlıklar atarak, hepsi dipte akmakta olan çavlana döküldü.

Atlattığımız tehlike, benle Trelawney'de önce bir rahatlama yarattı, ama sonra, peşimize düşenlerin karşılaştıkları korkunç son, yeniden korkuya boğdu bizi. Biraz eğilerek, köylülerin kayboldukları karanlığa bir göz attık. Gözlerimizi kaldırınca köprünün kalıntısını gördük, kütükler hâlâ sağlamdı, ne var

ki, sanki testerelenmiş gibi ortadan ikiye bölünmüştü, koca gövdenin nasıl böyle düzgün bir biçimde bölündüğünü açıklayamıyorduk. Doktor Trelawney:

"Kimin iş olduğu belli," dedi. Ben de anlamıştım.

Nitekim çok geçmeden, hızlı nal sesleri duyuldu, uçurumun kenarında bir atla, kara bir cüppeye yarı sarılı bir atlı belirdi. Vikont Medardo'ydu, yüzünde üç köşeli soğuk bir gülümsemeyle, belki kendisi için de hesapta olmayan bir sonuç veren tuzağın, yürekler acısı başarısını izliyordu, belli ki bizim ikimizi öldürmek istemiş, ne var ki yaşamlarımızı kurtarmıştı. Titreyerek, kayaların üstünden bir keçi yavrusu gibi seken cılız atının üzerinde uzaklaşmasına baktık.

O sıralarda dayım hep atla dolaşmaya çıkıyordu. Saraç Pietrochiodo'ya özel bir eyer yaptırmıştı, eyerin üzengilerinden birine kayışla bağlanıyor, öbür üzengiye ise bir denkleştirme ağırlığı yerleştiriliyordu. Eyerin yanında bir kılıçla, bir koltuk değneği asılıydı. Böylece vikont, başında, hep havalanan cüppesinin bir kanadı altında yarısı kaybolan, geniş kenarlıklı tüylü bir şapkayla at sürüyordu. Atının nal sesleri duyulur duyulmaz, herkes cüzamlı Galateo'nun geçmesi sırasındakinden bile büyük bir süratle kaçışıyor, çocukları, hayvanları götürüyordu, akılları bitkilerinde kalıyordu, çünkü vikontun kötülükleri hiçbir şeyi esirgemiyor, en beklenmedik anlarda, en kestirilemeyen, en anlaşılmayan eylemlere yönelebiliyordu.

Hiç hastalanmamıştı, bu nedenle Doktor Trelawney'in bakımına gereksinme duymamıştı, dayımla karşılaşmamak, hatta adını bile duymamak için elinden geleni yapan doktorun, böyle bir durumda işin içinden nasıl sıyrılacağı bilinmiyordu. Vikonttan ve zalimliğinden söz edildiğine, Doktor Trelawney başını sallayıp dudaklarını büzerek, yakışıksız bir konuşma karşısın-

da yaptığı gibi, "Ah, ah, ah!.. Şşt, şşt, şşt!" diye homurdanırdı. Sözü değiştirmek için de, Kaptan Cook'un gezilerini anlatmaya koyulurdu. Bir keresinde, dayımın böyle sakat olarak nasıl yaşayabildiğini sormaya kalkışacak oldum, İngiliz yine yalnızca: "Ah, ah, ah!.. Şşt, şşt, şşt!"ten başka bir şey diyemedi. Dayımın durumu, tıp açısından doktorda hiçbir ilgi uyandırmıyor gibiydi, ama ben yavaş yavaş onun, sadece ailesinin isteği ya da saygınlık nedeniyle doktor olduğunu, bu bilime hiçbir önem vermediğini düşünmeye başlamıştım. Belki de gemi doktorluğu, pişti oynamadaki ustalığının bir sonucuydu sadece, bu nedenle en ünlü gemiciler, hepsinden önce de Kaptan Cook, onu oyun arkadaşı edinmişlerdi.

Bir gece Doktor Trelawney bizim eski mezarlıkta, ağla mezarlık parıltısı yakalamaya çalışırken, karşısında mezarlar arasında atını otlatmakta olan Terralbalı Medardo'yu buldu. Doktor, çok şaşırmıştı, çekinmişti, ama vikont yanına geldi, yarım ağzının bozuk söyleyişiyle: "Gece kelebeği mi arıyorsunuz, Doktor?" diye sordu.

"Ah Lordum," diye yanıt verdi alçak sesle Doktor, "tam kelebek değil, Lordum... Mezarlık parıltısı... Biliyorsunuz değil mi mezarlık parıltılarını..."

"Elbette. Hep sormuşumdur kendi kendime, nasıl oluyor bunlar diye."

"Bir süredir çalışmalarımı bu konuya yönelttim, Lordum," dedi Trelawney, bu yumuşak sesten biraz rahatlamıştı.

Medardo, derisi kafatasınınki gibi gergin, köşeli, yarım ağzını gülümseyerek yaydı. "Araştırmacı olarak, her türlü yardıma hak kazanıyorsunuz siz," dedi. "Ne yazık ki, bu terk edilmiş mezarlık, mezarlık parıltıları için elverişli bir alan değil. Söz veriyorum, yarından tezi yok, elimden gelen yardımı yapacağım size."

Ertesi gün adalet dağıtma günüydü. Vikont on kadar köylüyü ölüm cezasına çarptırdı, çünkü hesaplarına göre, şatoya vermeleri gereken ürün payının tümünü vermemişlerdi. Ölüler ortak mezarlara gömüldüler, mezarlıkta her gece kocaman ışık parıltıları görüldü. Doktor Trelawney, çalışmaları için son derecede yararlı bulmakla birlikte bu yardımdan korkmuştu.

Bu yürekler acısı gelişmeler sırasında Pietrochiodo Usta darağacı yapma sanatını çok geliştirmişti. Artık her biri gerçek bir marangozluk ve makinecilik başyapıtıydı; sadece darağaçları değil, Vikont Medardo'nun sanıkları itiraf ettirmesini sağlayan işkence sehpaları, bocurgatlar ve benzeri işkence aletleri de öyleydi. Ben sık sık Pietrochiodo'nun dükkânına gidiyordum, çünkü onu büyük bir ustalıkla ve tutkuyla çalışırken görmek çok keyif veriyordu. Ne var ki dülgerin yüreğinde hep bir acı vardı. Yaptığı darağaçları suçsuz insanlar içindi. "Ne yapsam da, bu kadar ustalıkla, ama başka bir amaca yönelik başka bir sipariş alsam," diye düşünüyordu. "Daha büyük istekle yapabileceğim düzenekler, neler olabilir acaba?" Ama karşılık bulamayınca, bu soruları kafasından kovmaya çalışıyor, elinden gelen en güzel, en usta düzenekleri yapmaya veriyordu kendini.

"Hizmet ettikleri amacı unut," diyordu bana da. "Sadece düzenek olarak gör onları. Ne kadar güzeller değil mi?"

O dikilen direklere, inip çıkan iplere, bocurgatlarla makaraların bağlantılarına bakıyor, üzerlerinde sallanan cesetleri görmemeye çalışıyordum, ama çalıştıkça daha fazla bu konuyu düşünüyor, Pietrochiodo'ya: "Peki, ama nasıl unutayım?" diyordum.

"Ya ben nasıl unutayım evlat," diye karşılık veriyordu bana. "Ben nasıl unutayım?"

Üzüntülerine, korkularına karşın sevinçli yanları da vardı o günlerin. En güzel saat, güneş yükselip deniz altın gibi ışıdıktan sonra, yumurtlayan tavuklar öterken, patikadan cüzamlının borusu duyulduğunda başlardı. Cüzamlı her sabah geçerek, kader yoldaşları için dilenirdi. Adı Galateo idi, boynunda bir av borusu taşır, borunun sesi daha uzaktayken gelişini haber verirdi. Kadınlar boruyu duyunca duvar diplerinde yumurta, kabak ya da domates, kimi kez de derisi yüzülmüş küçük bir tavşan bırakırlardı. Sonra çocukları kaptıkları gibi koşup saklanırlardı, çünkü cüzamlı geçerken sokakta hiç kimsenin olmaması gerekiyordu; cüzam uzaktan bile bulaşabilirdi, cüzamlı görmek bile tehlikeliydi. Galateo borusunu öttüre öttüre, elinde kocaman asası, sırtında yere kadar inen lime lime ceketi, boşalan dar sokaklarda ağır ağır ilerlerdi. Uzun, dalgalı, sarı saçları, cüzamın biraz buruşturduğu yuvarlak, beyaz bir yüzü vardı. Bağışları toplar, küfesine doldurur, araya hep gülünecek ya da art niyetli anıştırmalar katarak, dokunaklı sesiyle, saklanan köylülerin evlerine doğru teşekkürler ederdi.

O yıllarda denize yakın bölgelerde, cüzam yaygın bir hastalıktı; yakınımızda, sadece cüzamlıların oturduğu Pratofungo adında bir köy vardı. Biz bu köydeki cüzamlılara bağışta bulunmak zorundaydık, bağışlarımızı Galateo toplardı. Bir denizci ya da köylü cüzama yakalanınca, akrabalarını, arkadaşlarını bırakır, hastalık tarafından kemirilmeyi bekleyerek yaşamının geri kalan bölümünü yaşamak üzere Pratofungo'ya giderdi. Her yeni geleni karşılamak için büyük şenlikler düzenlendiğinden söz edilirdi, uzaktan cüzamlıların evlerinden geceye dek yükselen çalgı, şarkı sesleri duyulurdu.

Sağlığı yerinde olanlardan hiç kimse adımını atmadığı halde, Pratofungo ile ilgili birçok şey anlatılırdı, söylenenlerin hepsi de, orada yaşamın sürekli bir eğlence olduğunda birleşirdi.

Köy, cüzamlılar yerleşmeden önce, her ırktan, her dinden gemicinin geldiği bir orospular barınağı olmuştu; kadınların hâlâ o dönemin serbest davranışları içinde oldukları söyleniyordu. Cüzamlılar, posasından elde edilen şurubun, yıl boyunca kendilerine tatlı bir esriklik sağladığı iri bir üzüm bağcılığı dışında, toprağı işlemezlerdi. En büyük etkinlikleri, harpın tellerine bir sürü çan asarak yaptıkları, kendi icatları garip çalgıyı çalmak, tiz perdeden şarkı söylemek, sanki hep paskalya imiş gibi, her renkten boya ile yumurtaları boyamaktı. Böylece tatlı ezgiler söyleyerek, biçimi bozulan yüzlerinin çevresine yasemin taçları takarak, hastalığın kendilerini ayırmış olduğu insan topluluğunu unuturlardı.

Bizim doktorlardan hiçbiri, cüzamlılara bakmaya yanaşmamıştı, ama Trelawney aramıza yerleşince, bilgisini bölgemizin bu yarasını iyileştirmeye adayacağını düşünenler oldu. Ben de çocuk dünyamda bu umudu paylaşıyordum. Uzun süredir Pratofungo'ya dek gidip cüzamlıların şenliklerine katılmayı çok istiyordum; doktor, ilaçlarını bu mutsuz insanlar üzerinde denemeye kalkışacak olursa, belki kimi kez benim de kendisiyle oraya gitmeme izin verirdi. Ama bunların hiçbiri gerçekleşmedi. Galateo'nun borusunu duyar duymaz, Doktor Trelawney, kalktığı gibi kaçıyordu, hastalıktan ondan fazla korkan yoktu sanki. Bazen bu hastalığın yapısı konusunda ona soru sormayı denerdim, ama o hep, 'cüzam' sözcüğü rahatını kaçırmaya yetercesine, kaçamak, anlamsız yanıtlar verirdi.

Aslında niye onu bir doktor saymada inat ettiğimizi bilmiyorum; hayvanlarla, özellikle küçük hayvanlarla, taşlarla, doğal olaylarla yakından ilgileniyordu, ama insanlar ve hastalıkları onda tiksinti, şaşkınlık uyandırıyordu. Kandan nefret ediyordu, hastalara sadece parmaklarının uçlarıyla dokunuyor, ağır hastalar karşısında, sirkeye batırılmış ipek bir mendille burnunu

tıkıyordu. Bir kız çocuğu gibi utangaçtı, çıplak vücut görünce kıpkırmızı oluyordu, hele bir kadın söz konusuysa, gözlerini indiriyor, kekeliyordu, okyanuslarda yaptığı uzun geziler boyunca, hiç kadın tanımadığı anlaşılıyordu. Bereket o sıralarda bizde doğumları doktorlar değil, ebeler yaptırıyordu, böyle olmasaydı, kim bilir nasıl çıkardı bu işin içinden.

Dayıma yangın çıkarma tutkusu gelmişti. Gece ansızın yoksul bir köylünün samanlığı, sobalık bir ağaç ya da bütün bir koru tutuşuveriyordu. Böyle durumlarda, alevleri söndürmek için sabaha dek elden ele su kovalarını aktarıyorduk. Kurbanlar hep, vikontun gittikçe daha sert, daha insafsız olan emirlerine ya da bir kat artırdığı vergilere karşı çıkan zavallı köylüler oluyordu. Malları yakmakla yetinmiyor, konutları da ateşe veriyordu. Gece gelip damlara tutuşturulmuş kundaklar attığı, sonra atla kaçtığı söyleniyordu, ama hiç suçüstü yakalanmıyordu. Bir keresinde iki yaşlı öldü, bir keresinde de bir çocuğun kafasının derisi yüzüldü. Biz köylüler, ondan gittikçe daha fazla nefret ediyorduk. En amansız düşmanları, Gerbido Geçidi'ndeki döküntü evlerde oturan Kalvin mezhebinden ailelerdi. Burada, yangınları önlemek için geceleri erkekler sırayla nöbet tutuyorlardı.

Hiçbir gerekçe olmaksızın, bir gece, Pratofungo'nun damları samandan evlerinin dibine dek gidip damlara ziftle, ateş attı. Cüzamlıların bir özelliği vardır, yanarken acı duyınazlar, uykudayken yangın çıkacak olursa, hiç kuşkusuz bir daha uyanamazlar. Ama vikont atını sürerken, köyden bir keman sesi yükseldiğini duydu; Pratofungo oturanları uyanıktılar, kendilerini eğlenceye vermişlerdi. Hepsinin ötesi berisi yandı, ama hiç acı duymadılar, kendilerine göre eğlendiler. Yangını kısa sürede söndürdüler, evlerini kurtardılar, cüzama yakalanmış oldukları için alevlerden az zararla kurtuldular.

Medardo'nun kötülüğü, kendi malvarlığına, şatoya da yöneldi. Yangın, uşakların oturmakta oldukları kanattan çıktı, alevler içinde tutsak kalanların çığlıkları arasında genişledi, bu sırada vikont açık arazide at sürerken görüldü. Sütninesi ve analığı Sebastiana'ya kurduğu bir tuzaktı bu. Kadınların, çocukluğunu bildikleri kimseler üzerinde sahip olduklarını iddia ettikleri inatçı otoriteyle, Sebastiana, her kötü davranışından sonra vikonta çıkışmayı ihmal etmiyordu, oysa herkes vikontun yapısının düzelmez, sağlıksız bir acımasızlığa büründüğünde görüş birliği içindeydi. Sebastiana kavrulan duvarların arasından bin güçlükle kurtarılmış, yanıklarının geçmesi için günlerce yatmak zorunda kalmıştı.

Bir gece yattığı odanın kapısı aralandı, yatağının ucunda vikont belirdi.

"Yüzünüzdeki bu lekeler de ne, sütnine?" dedi Medardo, yanıkları göstererek.

"Günahlarının izleri evladım," dedi yaşlı kadın, sakin bir biçimde.

"Cildiniz alacalı bulacalı, üstelik çizikler içinde, bu haliniz ne sütnine?"

"Eğer pişmanlık getirmeyecek olursan, cehennemde seni bekleyenlerin yanında hiçbir şey bunlar, oğlum."

"Bir an önce iyileşin, bu durumda olduğunuzun duyulmasını istemem..."

"Kocaya varacak değilim ki, yüzümün güzelliğini önemseyeyim. Vicdanımın rahat olması yetiyor bana. Sen de aynı şeyleri söyleyebilir misin?"

"Ama, kocanız sizi bekliyor, birlikte götürecek sizi, bilmiyor musunuz?"

"Benim gibi yaşlı bir kadınla alay etme oğlum, unutma, senin de zor bir gençliğin oldu."

"Alay etmiyorum ki! Dinleyin sütnine, nişanlınız pencerenizin altında çalıyor..."

Sebastiana kulaklarını kabarttı, şatonun dışından gelen cüzamlının borusunun sesini duydu.

Ertesi sabah Medardo, Doktor Trelawney'i çağırttı.

"Yaşlı bir hizmetkârımızın yüzünde, nedeni bilinmeyen lekeler ortaya çıktı," dedi doktora. "Cüzam olmasından korkuyoruz. Bilginizin ışığına emanet ediyoruz kendimizi."

Trelawney, eğilerek kekeledi:

"Görevim Lordum... Her zaman hizmetinizdeyim Lordum..."

Geri dönüp çıktı, şatodan uzaklaştı, yanına bir küçük fıçı 'cancarone' şarabı alıp ormanda kayboldu. Bir hafta boyunca kendisini gören olmadı. Döndüğünde, sütnine Sebastiana cüzamlılar köyüne gönderilmişti.

Bir akşam güneş batarken, karalar giymiş, başını bağlamış, kolunda giysi bohçası şatoyu terk etmişti. Yazgısının çizilmiş olduğunu biliyordu; Pratofungo'nun yolunu tutacaktı. O zamana dek kendisini içinde tuttukları odayı terk etti, koridorlarda da, merdivenlerde de hiç kimse yoktu. İndi, avludan geçti, kırlara çıktı; her taraf ıssızdı, geçtiğini gören herkes çekilip gizleniyordu. Sadece iki notaya dayalı bir hava çalmakta olan bir av borusu işitti; ileride, patikada, çalgısının ağzını gökyüzüne çevirmiş Galateo duruyordu. Sütnine ağır adımlarla ilerledi, patika, batan güneşe doğru gidiyordu. Galateo, oldukça önünde yürüyordu, arada sırada sanki yaprakların arasında vızıldayan eşekarılarına bakmak için duraksıyor, borusunu kaldırıp hüzünlü sesler çıkarıyordu. Sütnine, geride bıraktığı bostanlara, kıyılara bakıyor, çalıların ardında kendisinden uzaklaşan insanların varlığını hissediyor, yoluna devam ediyordu. Tek başına, Galateo'yu uzaktan izleye-

rek Pratofungo'ya vardı, köyün kapıları ardından kapanınca, harpların, kemanların çalmaya başladıkları duyuldu.

Doktor Trelawney, beni çok düş kırıklığına uğratmıştı. Lekelerinin cüzam olmadığını bildiği halde, yaşlı Sebastiana'nın cüzamlılar köyüne gönderilmemesi için parmağını bile kıpırdatmamış olması, alçaklık belirtisiydi; ilk kez doktora karşı bir tiksinti duyuyordum. Üstelik, sincap avlamada, ağaç çileği aramada kendisine ne denli yararlı olacağımı bildiği halde, ormana kaçtığında beni yanında götürmemişti. Onunla mezarlık parıltısı aramaya gitmek, artık eskisi gibi hoşuma gitmiyordu, çoğu kez tek başıma dolaşarak, yeni dostluklar arıyordum.

Şimdi ilgimi en çok çeken insanlar, Gerbido Geçidi'nde oturan Kalvincilerdi. Bu dini izleyen herkesi Kral'ın paramparça ettirdiği Fransa'dan kaçıp gelmişlerdi. Dağlardan geçerken kitaplarını, kutsal eşyalarını yitirmişlerdi, bu nedenle şimdi ne okuyacak İncilleri, ne söylenecek ayinleri, ilahileri, ne de yapılacak duaları vardı. Kovuşturmaya uğrayan ve başka inançtan insanlarla bir arada oturan herkes gibi, ne bir din kitabı edinmek istemişlerdi ne de ayinlerini nasıl yapmaları gerektiği konusunda verilen öğütleri dinlemişlerdi. Birisi çıkıp gelip de kendisinin de Kalvinci bir din kardeşi olduğunu söyleyecek olursa, Papa'nın gönderdiği, kılık değiştirmiş özel bir görevli olmasından kuşkulanıyorlar, ağızlarını açmıyorlardı. Böylece Gerbido Geçidi'nin sarp topraklarını ekip biçmeye başlamışlardı. Gündoğumundan günbatımına dek, kadın, erkek bir arada çalışıyor, Tanrı'nın kendilerine yol göstermesini bekliyorlardı. Günahın ne olduğunu doğru dürüst bilmediklerinden, yanılgıya düşmemek için yasakların sayısını artırıyorlar, küçücük bir davranışın bir suçluluk niyeti içerip içermediğini belirlemek için, sürekli olarak sert bakışlarla birbirlerini gözlüyorlardı. Kiliselerinin kavgasını

bulanık bir biçimde anımsadıklarından, saygısızlık yapabiliriz korkusuyla, Tanrı'nın adını da, kutsal başka adları da ağızlarına almaktan kaçınıyorlardı. Böylece, hiçbir din kuralı izlemiyorlar, hatta hep ciddi bir biçimde bu konuyu düşündükleri izlenimini verseler de, büyük olasılıkla inançla ilgili düşünce geliştirmeye bile cesaret edemiyorlardı. Buna karşılık çetin tarım kuralları, zamanla dinsel buyruklarınkine eşit bir değer kazanmıştı, uymak zorunda oldukları tutumluluk alışkanlığıyla, kadınların ev işleri konusunda da durum böyleydi.

Bir sürü torunları, gelinleri olan, hepsi uzun boylu, sağlam yapılı büyük bir aile oluşturuyorlardı. Toprağı işlerken hep düğmeleri ilikli kara bayramlıklarını, erkekler geniş kenarları aşağıya inik şapkalarını, kadınlarsa beyaz başlıklarını giyerlerdi. Erkeklerin uzun sakalları vardı, av tüfekleri hep omuzlarında dolaşırlardı, ama serçeler dışında, hiçbir şeye ateş ettikleri görülmemişti, çünkü kuralları yasaklıyordu avlanmayı.

Bin bir zorlukla birkaç çelimsiz asmanın, biraz buğdayın yetiştiği kireçli düzlüklerden, beyaz keçi sakalını titretip huni biçimindeki şapkasının altında gözlerini döndürerek, yumrukları gökyüzüne doğru sıkılı yaşlı Ezechiele'nin sürekli bağırdığı duyulurdu. Eğilmiş çalışan aile bireylerine: "Hastalık, kuraklık! Hastalık, kuraklık!" diye bağırırdı. "Vur o çapayı, Giona! Otları yol, Susanna! Tobia, gübreyi yay!" gibi, bin bir emir verir, azarladı, yeteneksiz, beceriksiz bir toplulukla konuşan birinin öfkesiyle. Ürünün zarar görmemesi için yapmaları gereken bin türlü şeyi bağırarak söyledikten sonra, bunları kendisi de yapmaya koyulur, başkalarını yanından kovar, yine hep "Hastalık, kuraklık!" diye bağırırdı.

Karısı ise hiç bağırmazdı, başkalarının tersine, en ufak ayrıntıları bile belirlenmiş gizli bir dine inandığı izlenimini verir, ama bundan kimseye söz etmezdi. Aile bireylerinin yüzlerinde

seyrek rastlanan gülümsemelerin yok olması, ağır, sıkıcı ifadelerin takınılması için, iri gözbebeklerini dikip dudaklarını gererek: "Sırası mı şimdi, Rachele bacı? Sırası mı şimdi, Aronne kardeş?" demesi yeterdi.

Bir akşam Kalvinciler dua ederlerken, Gerbido Geçidi'ne gittim. Ne ağızlarından bir sözcük çıkıyordu ne de ellerini kavuşturmuşlar ya da diz çökmüşlerdi; erkekler bir yanda, kadınlar bir yanda bağda sıraya dizilmişlerdi, dipte de sakalı göğsünde yaşlı Ezechiele duruyordu. Boğumlu uzun kollarından sarkan yumruklarını sıkmışlar, önlerine bakıyorlardı. Dalmış oldukları izlenimi uyandırmakla birlikte, çevrelerini algılamayı sürdürüyorlardı, Tobia bir elini uzatarak, bir asmanın üstündeki tırtılı kaldırdı, Rachele çivili topuğuyla bir salyangozu ezdi, Ezechiele bile, buğday başaklarına konan serçeleri korkutmak için bir ara birden şapkasını çıkardı başından.

Sonra bir ilahi söylemeye koyuldular. Sözcüklerini değil sadece ezgiyi anımsıyorlardı, onu da doğru dürüst anımsayamıyorlardı, sık sık birisi falso yapıyordu, belki de hepsi baştan sona falso yapıyordu, ama hiç ara vermiyorlardı, bir kıta biter bitmez, hemen bir sonrakine geçiyorlar, sözcükleri hiç söylemiyorlardı.

Birinin kolumu çektiğini fark ettim. Küçük Esaù ses çıkarmamamı, kendisiyle birlikte gitmemi işaret ediyordu. Esaù benimle yaşıttı; yaşlı Ezechiele'nin son oğluydu, ailesinin sadece sert, gergin yüz ifadesini almıştı, yüzünde ayrıca muzip bir afacanlık vardı. Ellerimizin de üzerinde sürünerek bağdan uzaklaşırken bana: "Yarım saat sürer, çekilmez!" dedi. "Gel sığınağımı göstereyim sana."

Esaù'nun sığınağı gizliydi. Anası babası kendisini bulup da, keçileri otlatmaya ya da bostandaki salyangozları toplamaya göndermesinler diye burada saklanıyordu. Babası kırlarda bağırarak onu ararken o bütün gün tembellik ediyordu burada.

Esaù'nun tütünü vardı, bir duvarda, pişmiş topraktan iki uzun pipo asılıydı. Birini doldurup içmemi istedi. Nasıl yakılacağını öğretti bana, bir çocukta hiç görmediğim bir doymazlıkla, büyük nefesler çekmeye başladı. Ben ilk kez tütün içiyordum, hemen fenalaşınca, içmeye ara verdim. Susuzluğumu gidermek için, Esaù bir şişe erik rakısı çıkarıp bir bardağa doldurdu, rakı beni öksürttü, bağırsaklarımı burdu. Kendisi, sanki suymuş gibi içiyordu.

"Sarhoş olmak için çok içmem gerek daha," dedi.

"Sığınaktaki bu şeyleri nereden buldun?" diye sordum.

Esaù parmaklarını tırmanır gibi devindirdi: "Arakladım."

Çevredeki tarlaları soyan Katolik çocukların kurduğu bir çetenin başına geçmişti; sadece ağaçlardaki meyveleri toplamıyorlar, evlere, kümeslere de giriyorlardı. Pietrochiodo Usta'dan bile daha okkalı, daha sık küfrediyorlardı. Katolik ve Kalvinci küfürlerin hepsini biliyorlar, birbirlerine ediyorlardı.

"Daha bir sürü günah işliyorum," diye açıklama getirdi. "Yalancı tanıklık ediyorum, fasulyeleri sulamayı unutuyorum, anamın babamın sözünü dinlemiyorum, akşam eve geç dönüyorum. Yeryüzündeki bütün günahları işlemek istiyorum artık, küçük olduğum için anlayamayacağımı söylediklerini bile."

"Bütün günahları mı?" diye sordum. "Adam da öldürür müsün?"

Omuzlarını silkti: "Adam öldürmek şu ara işime gelmez, bir işime yaramaz."

"Ama benim dayım keyif için adam öldürüyor, adam öldürtüyor," dedim, Esaù'ya karşı çıkacak bir şeyler demiş olmak için.

Esaù tükürdü. "Ahmakça bir zevk," dedi.

Sonra gök gürledi, sığınağın dışında yağmur yağmaya başladı.

"Evdekiler seni ararlar," dedim Esaù'ya. Beni kimsenin aradığı olmazdı, ama öbür çocukları, özellikle kötü havalarda, analarının babalarının aradığını görüyordum, bunun önemli bir şey olduğunu sanıyordum.

"Yağmurun dinmesini burada bekleyelim," dedi Esaù, "beklerken zar atarız."

Zarlarla bir tomar para çıkardı. Benim param yoktu; düdüklerimi, bıçaklarımı, sapanlarımı koydum ortaya, ütüldüm.

"Sıkma canını," dedi sonunda Esaù, "hile yaptım ben."

Dışarıda gök gürültüleri, şimşekler, yağmur sürüyordu. Esaù'nun sığınağı su içinde kalmaya başlamıştı. Tütünle öbür eşyalarını güvenceye almaya çalışırken:

"Bütün gece yağacak," dedi, "en iyisi koşup eve gitmek."

Yaşlı Ezechiele'nin dökülen evine vardığımızda, sırılsıklam kesmiş, çamura bulanmıştık. Kalvinciler bir masanın çevresine oturmuşlar, bir kandilin ışığında İncil'den kimi bölümler anımsamaya çalışıyorlar, bunları bir zamanlar okumuş oldukları, güvenilmez anlamlar, gerçeklikler içeren şeyler gibi anlatmaya özen gösteriyorlardı.

Oğlu Esaù, benimle birlikte kapının eşiğinde görününce, yaşlı Ezechiele, "Hastalık, kuraklık!" diye bağırarak yumruğunu masaya indirdi, kandili söndürdü.

Benim dişlerim birbirine vurmaya başladı. Esaù omuzlarını silkti. Dışarıda, sanki bütün gök gürültüleri, şimşekler Gerbido Geçidi'ni hedef alıyordu. Kandili yeniden yakarlarken, yumrukları havaya kalkık ihtiyar, oğlunun günahlarını sayıyor, bunların bir insanın işleyebileceği en aşağılık günahlar olduğunu belirtiyordu, ama aslında günahların sadece küçük bir bölümünü biliyordu. Ananın sesi çıkmıyordu, bütün öbür çocuklar, damatlar, gelinler, torunlar çeneleri göğüslerine eğik, yüzleri ellerinin arasında saklı olarak dinliyorlar-

dı. Esaù, bu tatsız tuzsuz sözler kendisini ilgilendirmiyormuş gibi, bir elmayı dişliyordu.

Gök gürültüleri ile Ezechiele'nin sesi arasında, bir saz gibi titriyordum ben.

Kafalarına çuval geçirmiş, yağmurdan sırılsıklam olmuş erkeklerin nöbetten dönmesiyle, bağırma kesildi. Artık düşmanlığını gizlemeyen vikontun hain saldırılarından korunmak için, Kalvinciler filintalarını, budama bıçaklarını, ot direnlerini kuşanıp bütün gece sırayla nöbet tutuyorlardı. Gelen Kalvinciler:

"Ezechiele Baba," dediler, "dondurucu bir ayaz var. Topal gelmez. Eve girebilir miyiz, baba?"

"Etrafta Çolak'ın izi yok mu?" diye sordu Ezechiele.

"Yıldırımların yanık kokusu dışında bir şey yok, baba. Tekgöz'e göre gece değil, bu gece."

"Öyleyse eve girip üstünüzü başınızı değiştirin. Fırtına, Yansız'a da, bize de huzur getirsin."

Topal, Çolak, Tekgöz, Yansız, Kalvincilerin dayıma verdikleri sıfatların bir kısmıydı, onu gerçek adıyla andıklarını hiç duymamıştım. Böyle konuşmakla, sanki hakkında çok şey biliyorlarmış, çok eski bir düşmanmış gibi, bir tür yakınlık kuruyorlardı onunla. Medardo'nun anlaşılmaz çılgınlıkları sanki kendileri için anlaşılırmış, kestirilirmiş gibi, göz kırpmalarının, küçük kahkahaların eşlik ettiği küçük cümleler söylüyorlardı: "Ha, ha Çolak... Tam öyle, Yarı Sağır..."

Böyle konuşurlarken, fırtına arasında kapıya vurulduğu duyuldu. "Kim çalıyor kapıyı, bu havada?" dedi Ezechiele. "Hemen açın."

Açtılar, eşikte, suları süzüle kara cüppesine sarılmış, tüylü şapkası yağmurdan sırılsıklam, tek ayağı üzerinde duran vikont vardı.

"Atımı, ahırınıza bağladım," dedi. "Beni de konuk edin, n'olursunuz. Yolculuğa çok elverişsiz gece."

Herkes Ezechiele'ye baktı. Düşman evlerine gittiğimi dayım anlamasın diye, ben masanın altına gizlenmiştim.

"Ateşin yanına buyurun," dedi Ezechiele. "Bu evin kapısı konuklara açıktır hep."

Eşiğin yanında, zeytin toplamak için ağaçların altına serilen bir yığın çarşaf vardı, Medardo bunların üstüne uzanıp uykuya daldı.

Karanlıkta, Kalvinciler, Ezechiele'nin çevresine toplandılar. "Topal avucumuzun içinde, baba!" diye mırıldandılar. "Elimizden kaçıracak mıyız? Masum insanlara karşı başka suçlar işlemesine izin mi vereceğiz? Yarım kıçlının cezasını çekmesinin zamanı gelmedi mi?"

İhtiyar yumruklarını tavana doğru kaldırdı: "Hastalık, kuraklık!" diye bağırdı, hemen hiç ses çıkarmadan, ama olanca gücüyle konuşan biri bağırmış sayılırsa, o da bağırıyordu. "Bu evde hiçbir konuğa zarar verilmedi. Rahat uyuması için gidip başında ben nöbet tutacağım."

Filintasını boynuna geçirip yatmakta olan vikontun başında dikildi. Medardo'nun gözü açıldı. "Ne yapıyorsunuz burada, Mastro Ezechiele?"

"Uykunuzu koruyorum, konuğum. Sevmeyeniniz çok."

"Biliyorum," dedi vikont, "uşakların uykuda öldürmesinden çekindiğim için, şatodayken uyumuyorum."

"Bizim evde de sizi sevmeyiz, Mastro Medardo. Ama bu gece saygılı davranacağız."

Vikont bir süre suskun kaldı, sonra: "Ezechiele," dedi, "ben de sizin dininizi benimsemek istiyorum."

İhtiyar bir şey demedi.

"Çevrem inançsız insanlarla çevrili," diye sürdürdü Me-

dardo. "Hepsinden kurtulmak, Kalvincileri şatoya çağırmak istiyorum. Siz Mastro Ezechiele, benim bakanım olacaksınız. Terralba'yı Kalvincilerin toprağı ilan edip Katolik prenslere savaş açacağım. Siz ve aileniz öncülük edeceksiniz. Kabul mü, Ezechiele? Beni dininize kabul edecek misiniz?"

İhtiyar, iri göğsünde silahıyla, devinimsiz, dimdik duruyordu. "Dinimizin o kadar çok şeyini unuttum ki," dedi, "bir başkasını dinimize kabul etme düşüncesizliğini gösteremem. Ben kendi toprağımda, kendi vicdanımla baş başa kalacağım. Siz de kendi toprağınızda, kendi vicdanınızla kalın."

Vikont, dirseği üzerinde doğruldu: "Topraklarımda sapkınların bulunduğunu, henüz Engizisyon'a bildirmediğimi biliyor musunuz, Ezechiele? Ya da kellelerinizi bizim piskoposa armağan diye gönderecek olursam, kilisenin beni hemen bağışlayacağını?"

"Kellelerimiz henüz omuzlarımızın üstünde efendim," dedi ihtiyar, "ama kopartılması kellelerimizden zor olan bir şey daha var."

Medardo ayağa fırlayıp kapıyı açtı. "Şu karşıdaki meşenin altında, düşmanlarımın evinden daha rahat ederim," deyip yağmurun altında dışarı fırladı.

İhtiyar ötekileri çağırdı: "Evlatlarım, önce Topal'ın ziyaretimize gelmesi yazılmıştı alnımıza. Şimdi çıkıp gitti, evimizin yolu açıldı, umudunuzu yitirmeyin evlatlarım, belki bir gün daha iyi bir yolcu gelir."

Bütün sakallı Kalvincilerle, başları örtülü kadınlar başlarını eğdiler.

"Kimse gelmese de," diye ekledi Ezechiele'nin karısı, "yerimizde kalacağız biz."

Bu sırada çakan bir şimşek gökyüzünü sanki yırttı, gürültüsü duvarın tuğlalarını, taşlarını sarstı. Tobia bağırdı: "Yıldırım meşeye düştü! Yanıyor şimdi."

Ellerinde fenerlerle dışarıya koştular, koca ağacın tepesinden köklerine dek, yarısının kömür kesmiş olduğunu gördüler, öbür yarısına bir şey olmamıştı. Uzaktan, yağmur altında bir atın nal seslerini duydular, bir şimşek çakınca da, çelimsiz atlının görüntüsünü seçtiler.

"Bizi sen kurtardın, baba," dediler Kalvinciler. "Sağ ol Ezechiele."

Gökyüzü doğuda aydınlandı, şafak söküyordu.

Esaù beni bir kenara çağırdı. "Bak ne kadar akıllıyım," dedi alçak sesle, "ışıyan bir avuç şey gösterdi. Eyerin altın pulları. At ahırda bağlıyken aldım. Bizim salakların akıllarına bile gelmedi."

Esaù'nun bu tür davranışlarından hoşlanmıyordum, ailesininkileri ise doğru buluyordum. Bu nedenle tek başıma kalmayı yeğliyor, deniz kıyısına inip kabuklu salyangoz topluyor, yengeç yakalıyordum. Bir kayanın üstünde, küçük bir yengeci yuvasından çıkarmaya çalışırken, başımın üstünde duran bir kılıcın sudaki gölgesini gördüm, korkudan denize düştüm.

"Tut şunu," dedi dayım, arkama yaklaşmış olan oydu. "Kılıcının keskin tarafını tutmamı istiyordu."

"İstemez, kendim çıkarım," dedim, kıyının geri kalan bölümünden bir kulaçlık suyla ayrılan bir çıkıntıya tırmandım.

"Yengeç mi arıyorsun?" dedi Medardo, "Ben ahtapot avlıyorum." Avladığı ahtapotları gösterdi. Kocaman, koyu renkli ya da beyaz ahtapotlardı. Bir kılıç vuruşuyla ikiye bölünmüşlerdi, ama dokunaçlarını oynatmayı sürdürüyorlardı.

"Bütün olan her şey böyle ortadan bölünebilecek olsa," dedi, kayalara dizdiği, çırpınan yarım ahtapotları okşayan dayım, "herkes körelmiş, cahil bütünlüğünden sıyrılırdı. Bütünken, her şey doğal, bulanık, hava gibi saçmaydı benim için; her şeyi

gördüğümü sanıyordum, oysa gördüğüm kabuktu sadece. Sen de bir gün kendinin yarısı olursan, ki olmanı dilerim evladım, tam beyinlerin sıradan akıllarının ötesinde neler bulunduğunu anlarsın. Kendinin, dünyanın yarısını yitirmiş olacaksın, ama kalan yarı, bin kez daha derin, daha değerli olacak. O zaman sen de, her şeyin kendin gibi bölünmesini, parçalanmasını isteyeceksin, çünkü güzellik de, bilgi de, adalet de ancak parçalara bölünmüş olanda vardır."

"Of, of," diyordum ben, "ne çok yengeç var burada!" Dayımın kılıcının uzağında kalabilmek için, sadece avlanmakla ilgileniyormuş izlenimi uyandırmaya çalışıyordum. O ahtapotlarıyla uzaklaşmadan önce kıyıya dönmedim. Ama söyledikleri beni rahatsız etmeyi sürdürüyordu, ikiye bölme tutkusundan kendimi nasıl koruyacağımı bilemiyordum. Ne tarafa dönsem, Trelawney, Pietrochiodo, Kalvinciler, cüzamlılar, hepimiz ikiye bölünen adamın etkisi altındaydık, efendimiz oydu, onun hizmetindeydik, ondan kurtulamıyorduk.

6. Bölüm

Seke seke giden atının eyerine bağlı Terralbalı Medardo, sabahın erken saatinde, yamaçlara tırmanıp iniyor, yırtıcı gözlerle çevreyi tarayarak vadiye dalıyordu. Çayırın orta yerinde keçilerini otlatan çoban Pamela kızı gördü.

Vikont kendi kendine şöyle dedi: "Bilenmiş duygularımın içinde, bütünlerin adına sevda dedikleri duyguya karşılık olabilecek hiçbir şey yok. Böyle aptalca bir duygu, onlar için bunca önemli olduğuna göre, bendeki karşılığı kim bilir ne denli parlak ve korkunç olur." Bunun üzerine, sırtında basit pembe bir entari, otların üzerine uzanmış, yarı uykulu, keçilerle söyleşen, çiçekleri koklayan, yalınayak, etine dolgun Pamela'ya sevdalanmaya karar verdi.

Ama soğukkanlı bir biçimde geliştirdiği bu düşüncenin bizi yanıltmaması gerekir. Pamela'yı görünce, Medardo uzun bir süredir karşılaşmadığı bir şeyle karşılaşmış, kanında belli belirsiz bir devinim hissetmişti, korkuyla karışık bir aceleyle bu düşünceleri geçirmişti aklından.

Öğleyin dönerken, Pamela çayırlardaki bütün papatyaların taç yapraklarının sadece yarısının kalmış, öbür yarısının yolunmuş olduğunu gördü. "Eyvah," dedi, "vadide bunca kız varken, bana mı rastlayacaktı!" Vikontun kendisine sevdalandığını

anlamıştı. Bütün yarım papatyaları derledi, eve götürüp ayin kitabının sayfaları arasına koydu.

Öğleden sonra, ördekleri otlatıp bataklıkta yüzdürmek için Rahibeler Çayırı'na gitti. Çayır beyaz yabanturpu doluydu, ama bunların da başına papatyaların başına gele gelmişti, her birinin yarısı sanki bir makasla kesilmişti. "Eyvah," dedi kendi kendine, "besbelli, beni istiyor!" Konsolun aynasının çerçevesine yerleştirmek için, bir demet yarım yabanturpu topladı.

Sonra bunları düşünmedi, örgülü saçlarını başının çevresine doladı, entarisini çıkardı, ördeklerle birlikte gölde yıkandı.

Akşam eve dönerken, çayırlar 'körük' de denen otlarla doluydu. Pamela, hepsinin de, sanki birisi yere uzanmış da, ağzının sadece yarısıyla bir taraftan üflemiş gibi, bir taraftaki tüylerinin dökülmüş olduğunu gördü. Pamela bu beyaz yarım yuvarların birkaçını eline aldı, üzerlerine üfleyince, yumuşacık tüyleri uzaklara uçuştu. "Eyvah!" dedi kendi kendine, "beni istiyor. Ne olacak bu işin sonu?"

Pamela'nın derme çatma evi öyle küçüktü ki, keçileri birinci kata, ördekleri zemin kata soktuktan sonra, yer kalmıyordu. Evin çevresi arı doluydu, çünkü kovanları da vardı. Bodrum ise karınca yuvasıydı, elinizi rastgele bir yere koyup da çekince, üstünün kapkara karınca kaynadığını görürdünüz. Bu durumda Pamela'nın anası samanlıkta yatıyordu, babası da boş bir fıçının içinde. Pamela ise bir incir ağacıyla bir zeytine gerili hamakta uyuyordu.

Pamela eşikte durdu. Ölü bir kelebek vardı. Bir kanadıyla, vücudunun yarısı bir taşla ezilmişti. Pamela bir çığlık atıp anasını babasını çağırdı.

"Kim geldi buraya?" dedi Pamela.

"Az önce vikont geçti," dediler anasıyla babası, "kendisini sokan bir kelebeği kovalıyormuş."

"Kelebekler ne zamandan beri insanları sokuyor?" dedi Pamela.

"Biz de duymamıştık hiç."

"Gerçek şu ki," dedi Pamela, "vikont bana sevdalandı, daha da kötü şeylere hazırlıklı olmalıyız."

"Ah, ah, sinirlenme, abartıyorsun," diye yanıt verdiler ihtiyarlar, gençlerden fırsat bulduklarında, ihtiyarların yanıt vermeye alışık oldukları biçimde.

Ertesi sabah, keçileri otlatırken oturduğu kayanın yanına vardığında, Pamela bir çığlık attı. Korkunç leşler kayayı pisletmişti. Bir yarasanın yarısıyla, bir denizanasının yarısıydı, biri kara kan damlatıyordu, öbürü yapışkan madde, birinin kanadı açıktı, öbürünün yumuşak, jelatinli saçakları. Çoban kız kendisine bir haber iletildiğini anladı. Bu akşam deniz kıyısına gel, deniyordu. Pamela cesaretini toplayıp gitti.

Deniz kıyısında çakıllara oturup beyaz dalgaların hışırtısını dinlemeye koyuldu. Sonra çakılların üstünde nal sesleri duyuldu, Medardo kıyıda at sürüyordu. Durdu, bağlarını çözdü, eyerden indi.

"Ben, sana sevdalanmaya karar verdim, Pamela," dedi ona.

"Bunun için mi," diye hemen karşılık verdi Pamela, "doğadaki bütün canlıları boğazlıyorsunuz?"

"Pamela," diye içini çekti vikont, "bunun dışında konuşacak ortak bir dilimiz yok ki. Yeryüzünde karşılaşan iki varlık, hep birbirlerinin gözlerini oyarlar. Benimle gel, bu kötülüğü iyi biliyorum ben, yanımda, başka hiç kimseyle olamayacağın kadar güvencede olacaksın, ben de herkes gibi kötülük yapıyorum, ama başkalarından farkım, elimin keskin olması."

"Beni de papatyalar ya da denizanaları gibi parçalayacak mısınız?"

"Seni ne yapacağımı bilmiyorum daha. Kuşkusuz sana sahip olmak, aklımın ucundan bile geçmeyen şeylerin gerçekleşmesini sağlayacak. Seni şatoya götürüp orada tutacağım, benden başkası görmeyecek, ne yapmamız gerektiğini anlamak, birlikte olmamızı sağlayacak yeni yöntemler icat etmek için günlerimiz, aylarımız olacak."

Pamela çakıllı kumlara uzanmıştı, Medardo da yanında diz çökmüştü. Konuşurken, ona nerdeyse değecek gibi devinimler yapıyor, ama hiç dokunmuyordu.

"Her şeyden önce, bana ne yapacağınızı bilmek isterim. Hatta bunun örneğini şimdi gösterirseniz, şatoya gelip gelmemeye karar veririm.

Vikont ince, kıvrık elini Pamela'nın yanağına yaklaştırdı. El titriyordu, okşamak için mi yoksa tokat atmak için mi uzatıldığı anlaşılmıyordu. Ama eli daha ona dokunmadan, birden geri çekti, ayağa kalktı.

"Şatoda istiyorum seni," dedi ata binerken, "gidip kalacağın kuleyi hazırlayacağım. Düşünmek için sana bir gün daha izin, sonra kararını ver."

Böyle dedikten sonra o kıyılardan uzaklaştı.

Ertesi sabah Pamela, dut toplamak için her zaman yaptığı gibi dut ağacına çıktı, bağırıldığını duydu, dalların titreştiğini gördü. Az kalsın korkudan yere düşüyordu. Yüksek bir dala kanatlarından bir tavuk bağlanmıştı; tüylü, mavi, kocaman tırtıllar parçalıyorlardı tavuğu, tam ibiğine, köknarlarda yaşayan zararlı ayin böceklerinin yuvası yerleştirilmişti.

Hiç kuşkusuz vikontun korkunç haberlerinden biriydi bu. Pamela şöyle yorumladı: "Yarın şafakta ormanda görüşelim."

Bir çuval kozalak toplamak bahanesiyle Pamela ormana tırmandı, Medardo, koltuk değneğine dayanarak, bir ağaç gövdesinin arkasından çıkıverdi.

"Karar verdin mi," dedi Pamela'ya, "benimle şatoya gelmeye?"

Pamela çamların iğnelerinin üstüne uzanmıştı.

"Gelmemeye karar verdim," dedi hafif dönerek. "Beni istiyorsanız, gelip burada, ormanda bulun."

"Şatoya geleceksin. Oturacağın kule hazırlandı, tek sahibi sen olacaksın."

"Siz beni tutsak etmek, sonra da belki tutuşturup yakmak ya da farelere kemirtmek istiyorsunuz. Hayır. Size dedim, isterseniz sizin olurum, ama burada, çamların iğnelerinin üstünde."

Vikont, kızın başının yanına çömelmişti. Elinde bir çam iğnesi vardı, boynuna yaklaştırdı, çevresine dokundurdu. Pamela tüylerinin diken diken olduğunu hissetti, ama öyle durdu. Üzerine eğilmiş vikontun yüzünü görüyordu, karşıdan da bakıldığında profil gibi duran profilini, makas gibi bir gülüşün ortaya çıkardığı yarım dişleri görüyordu. Ayağa kalktı. "Senin şatoya kapanmanı istiyorum, şatoya kapanmanı!"

Pamela tehlikeyi göze alabileceğini anlamıştı, ayakkabısız ayaklarını havada oynatarak şöyle dedi: "Burada ormanda hayır demiyorum, ama kapanmak mı, ölürüm daha iyi."

"Ben seni götürmesini bilirim," dedi Medardo, sanki oradan bir rastlantı sonucu geçiyormuş gibi yaklaşan atın sağrısına elini koyarak. Üzengiye bastı, orman yollarına doğru mahmuzladı atını.

Pamela o gece zeytin ağacıyla incir arasında gerili hamağında uyudu. Sabah korkunç bir şey oldu, kucağında kanlar içinde bir hayvan leşi buldu. Yarım bir sincaptı, her zamanki gibi uzunlamasına kesilmişti, ama kızıla çalan kuyruğuna dokunulmamıştı.

"Nedir bu başıma gelen," dedi anasına babasına, "bu vikont yaşama hakkı tanımıyor bana."

Anasıyla babası sincabın ölüsünü elden ele geçirdiler.

"Ama," dedi babası, "kuyruğu olduğu gibi bırakmış. Belk iyi bir işarettir..."

"Belki iyileşmeye başlıyor..." dedi anası.

"Her şeyi hep ikiye bölerdi," dedi babası, "ama sincabın en güzel yerine, kuyruğuna dokunmamış..."

"Bu haber belki şu demek," dedi anası, "iyi, güzel yanları na dokunmayacak senin..."

Pamela ellerini saçlarının üstüne koydu. "Neler duyuyo rum, anamdan, babamdan! Dilinizin altında bir şeyler var, vi kont sizinle konuşmuş..."

"Konuşmak denmez," dedi baba, "ama gelip bizi görmel istediği, yoksulluğumuzla ilgilendiği konusunda haber saldı."

"Gelip seninle konuşacak olursa, kovanları açıp arıları üs tüne sal, baba."

"Mastro Medardo belki iyi yürekli oluyordur kızım..." ded yaşlı kadın.

"Eğer gelip sizinle konuşursa, bağlayıp karıncaların oray bırakın onu ana."

O gece, anasının uyuduğu samanlık ateş aldı, babasını uyuduğu fıçı kırıldı. Ertesi sabah iki ihtiyar bu felaketin kalın tılarına bakarlarken, vikont çıkageldi.

"Bu gece sizleri korkuttuğum için bağışlayın," dedi "ama konuya nasıl gireceğimi bilemiyordum. Olay şu, kızını Pamela'dan hoşlanıyorum, onu şatoya götürmek istiyorum. Bu nedenle kızınızı istiyorum sizden. Bütün yaşamı değişecek, el bette sizinki de."

"Bizim bu işe nasıl sevineceğimizi anlarsınız efendimiz," dedi yaşlı erkek. "Ama kızımın huyunun nasıl olduğunu bi bilseniz! Düşünebiliyor musunuz, kovandaki arıları size sal dırtmamızı istedi..."

"Bakın efendim..." dedi, ana, "sizi bağlayıp karıncalığa atmamızı istedi..."

Bereket o gün Pamela eve erken döndü. Anasını babasını bağlanmış, birini kovanlarda, birini karıncalıkta ağızları tıkalı olarak buldu. Neyse ki arılar yaşlı adamı tanıyorlardı, karıncalar da yaşlı kadını sokacak yerde başka işler yapmışlardı. Böylece ikisini de kurtarabildi.

"Vikontun ne kadar iyi olduğunu gördünüz değil mi?" dedi Pamela.

Ama iki ihtiyarın niyeti başkaydı. Ertesi sabah Pamela'yı bağlayıp hayvanlarla birlikte eve kapattılar, şatoya gidip vikonta, eğer isterse adam gönderip kızlarını aldırtabileceğini, kızı vermeye hazır olduklarını söylediler.

Ama Pamela hayvanlarla konuşmayı biliyordu. Ördekler gagalarıyla ipleri çözdüler, keçiler boynuzlarıyla kapıyı kırdılar. Pamela en sevdiği keçiyle ördeği alıp dışarı fırladı, ormanda yaşamaya gitti. Sadece kendisinin, bir de yiyecek, haber getiren bir çocuğun bildiği bir mağarada oturuyordu.

O çocuk bendim. Pamela ile ormanda yaşamak çok güzeldi. Ona meyve, peynir, kızarmış balık götürüyordum, o da karşılığında bana birkaç bardak keçi sütüyle, birkaç ördek yumurtası veriyordu. Sularda, ırmaklarda yıkandığında, kimse görmesin diye gözcülük yapıyordum.

Bazen dayım ormandan geçiyordu, kendisine özgü üzücü biçimlerde varlığını belli etse de, uzaklarda dolaşıyordu. Bazen Pamela'yı, hayvanlarını, çakıllarını yalayıp geçtiği oluyordu, bazen dayandığı bir çam ağacı, dibi baltalandığı için yıkılıveriyordu, kimi kez bir su kaynağının öldürülmüş hayvan leşleriyle kirletildiği oluyordu.

Dayım, tek koluyla kullanabildiği oluklu bir okla avlanma âdeti edinmişti. Ama vücudunun kalıntısını sanki

yeni acılar kemiriyormuş gibi, çok daha hüzünlenmiş, incelmişti.

Bir gün Doktor Trelawney benimle çayırda dolaşırken, vikont çıktı karşımıza atıyla. Neredeyse doktoru ezerek, yere düşürdü. At, nalları İngilizin göğsünde durdu, dayım dedi ki:

"Bir açıklama istiyorum doktor, olmayan bacağımın çok yürümek nedeniyle ağrıdığı gibi bir duyguya kapılıyorum. Ne olabilir bu?"

Trelawney her zamanki gibi şaşırıp kekeledi, vikont atını uzaklaştırdı. Ama sorusu, kafasını ellerinin arasına alıp düşünmeye koyulan doktoru etkilemişti. İnsan sağlığıyla ilgili bir konuya bu denli ilgi gösterdiğini daha önce hiç görmemiştim.

7. Bölüm

Pratofungo'nun çevresinde acı nane çalılıkları, biberiye çitleri yetişiyordu, kendiliklerinden mi bittikleri yoksa kokulu bitki ekimi mi yapıldığı anlaşılmıyordu. Buralarda göğsümü tatlı bir havayla doldurup geziniyor, yaşlı sütninem Sebastiana'ya ulaşmanın yolunu arıyordum.

Sebastiana cüzamlılar köyüne giden patikada gözden kaybolalı beri yetimliğimi daha sık anımsar olmuştum. Ondan hiçbir haber alamamış olmak üzüyordu beni, Galateo geçerken bir ağacın tepesine tırmanıp bağırarak sütninemden haber soruyordum, ama Galateo, ağaçların tepesinden üstüne zaman zaman canlı kertenkele atan çocuklara düşmandı, titrek, çınlayan sesiyle alaylı, anlaşılmaz yanıtlar veriyordu. Artık Pratofungo'yu görme merakıma, bir de yaşlı sütninemi bulabilmek eklenmişti, durup dinlenmeden kokulu otların arasında dolaşıp duruyordum.

Bir keresinde, bir kekik çalılığından açık renk giysili, başı hasır şapkalı birisi kalktı, köye doğru yola koyuldu. Yaşlı bir cüzamlıydı, sütninemi sormak istedim ona, bağırmadan sesimi duyurabilecek kadar yaklaşınca: "Hey, cüzamlı amca," dedim.

Ama o sırada, belki de sözlerimin uyandırdığı başka biri, tam yanı başımda doğrulup oturdu, gerinmeye başladı. Kurumuş bir ağaç kabuğu gibi pul pul yüzü seyrek, pamuk gibi ak bir sakalı vardı. Cebinden bir düdük çıkarıp alay edercesine bana doğru

çaldı. O zaman öğle sonrası güneşinin, çalılara uzanmış, saklanmış cüzamlılarla dolu olduğunu, açık renkli abalarıyla şimdi ağır ağır doğrulduklarını, ellerinde tuttukları çalgıları, bahçe aletlerini tıngırdatarak, ışığa karşı Pratofungo'ya doğru yola koyulduklarını fark ettim. Sakallı adamdan uzaklaşmak için geri çekilmiştim, ama bu kez de, bir defnenin dalları arasında saçlarını tarayan burunsuz bir cüzamlıyla burun buruna gelmiştim. Çalıların arasında ne tarafa gidersem gideyim, hep başka cüzamlılarla karşılaşıyordum, attığım adımların da hep, çiçekli uçurtmalarla süslü saman damları artık yaklaşmış olan, yokuşun dibindeki Pratofungo'ya doğru olduğunu fark ediyordum.

Cüzamlılar arada sırada göz atarak ya da çalgılarını tıngırdatarak benimle ilgileniyorlardı, ama bana öyle geliyordu ki, yürüyüşün orta yerinde ben vardım, beni yakalanmış bir hayvan gibi Pratofungo'ya götürüyorlardı. Köyde evlerin duvarları leylak rengine boyanmıştı, bir pencerede, yüzü, göğsü leylak lekeli, yarı giyinik bir kadın, lir çalarak bağırdı: "Bahçıvanlar dönüyor!" Sonra lir çalmayı sürdürdü. Pencerelere, taraçalara başka kadınlar çıkıp çıngırak çalarak şarkı söylemeye koyuldular: "Hoş geldiniz bahçıvanlar!"

Daracık yolun ortasından gitmeye, kimseye değmemeye çalışıyordum; sanki bir dörtyol ağzındaydım, dört bir yanım, evlerinin önüne oturmuş, yırtık, rengi atmış abalarının altından hıyarcıklar, edep yerleri seçilen, saçlarına alıçlar, Manisa laleleri takılı, erkekli kadınlı cüzamlılarla çevriliydi.

Cüzamlılar, benim onuruma olduğunu sandığım küçük bir konser veriyorlardı. Bazıları yayı abartılı bir biçimde gererek kemanı bana doğru eğiyor, bazıları, kendilerine bakar bakmaz kurbağa sesi çıkartyor, bazıları da teller üzerinde inip çıkan tuhaf kuklalar gösteriyorlardı bana. Küçük konser böylesine karışık ve uyumsuz davranışlardan, seslerden oluşuyordu, ama

arada bir yineledikleri bir tür nakarat vardı: "Lekesiz civciv dut ağacına tırmanıp lekelendi."

"Sütninemi arıyorum," dedim hızlı, "Sebastiana nineyi, nerede olduğunu biliyor musunuz?"

O bilgiç, fesat halleriyle kahkahayla gülmeye koyuldular.

"Sebastiana!" diye bağırdım, "Sebastiana! Neredesin?"

"Burada evlat," dedi bir cüzamlı, "güzel evlat," sonra bir kapıyı gösterdi.

Kapı açıldı, zeytin rengine çalan, belki de Kuzey Afrika Müslümanı, yarı çıplak, dövmeli, sırtında uçurtma kuyrukları, bir kadın çıktı, açık saçık bir dans yapmaya koyuldu. Daha sonra neler olduğunu pek anlamadım, erkeklerle kadınlar birbirlerine girdiler, sonradan eğlence âlemi olduğunu öğrendiğim şeyi başlattılar.

Olduğum yerde büzülmüştüm ki, birden yaşlı Sebastiana bu halkayı yardı.

"Sizi gidi pisler," dedi. "Hiç olmazsa bu masumu rahat bırakın."

Elimden tutup beni çekti. Bu sırada ötekiler şarkı söylüyorlardı: "Lekesiz civciv dut ağacına tırmanıp lekelendi!"

Sebastiana, neredeyse rahibelerinki gibi açık mor bir giysi giymişti, çizgisiz yanaklarını şimdiden lekeler çirkinleştirmişti. Sütninemi bulduğum için mutluydum, ama elimi tutup hiç kuşkusuz cüzam bulaştırdığı için umutsuzluğa kapılmıştım. Ona söyledim bunu.

"Korkma," diye yanıt verdi Sebastiana, "babam korsandı, dedem de keşiş. Hem bizim hastalıklarımıza, hem Mağriplilerin bulaştırdıkları hastalıklara karşı şifalı otlar biliyorum. Onlar, mercanköşkle, ebegümeciyle ovarlar kendilerini, bense hatmi, tereotu kaynatırım ağır ağır, yaşadığım sürece cüzam yanıma bile uğramayacak."

"Peki yüzündeki lekeler ne, sütnine?" diye sordum. Biraz rahatlamıştım, ama bütünüyle aklım kesmemişti.

"Reçine. Benim de cüzama yakalandığımı sanmaları için. Gel bize gidelim, kaynattığım otlardan sıcak sıcak iç, buralarda dolaşırken, sakınımı elden bırakmamalı."

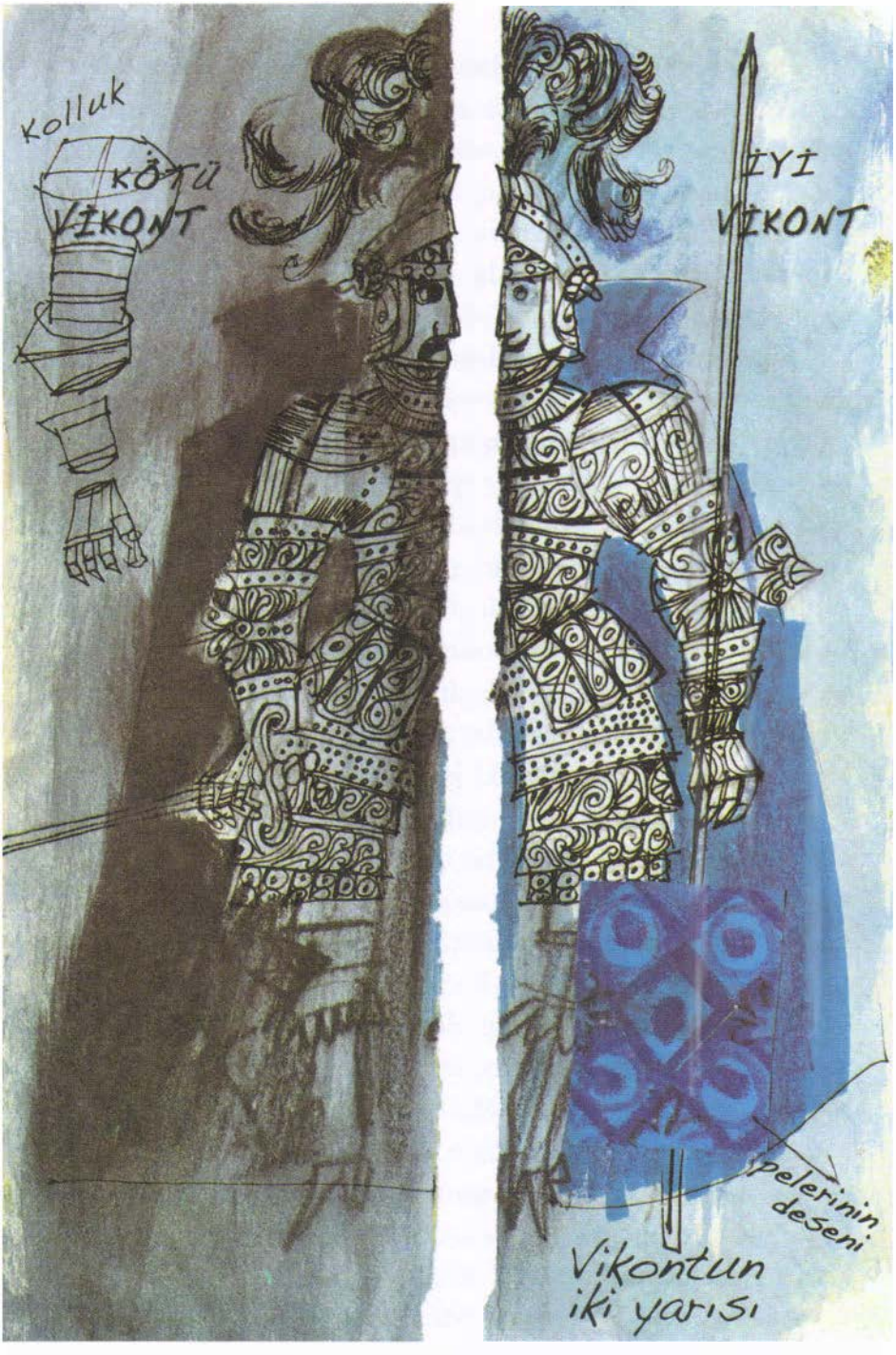
Beni evine götürdü. Biraz sapa yerde bir kulübeydi, tertemizdi, düzenliydi, konuşmaya koyulduk.

"Peki Medardo'dan, Medardo'dan ne haber?" diye sordu bana, ama ağzımı açtığımda hep sözümü kesiyordu. "Vay haydut vay! Vay serseri vay! Sevdalanmış mı? Vah zavallı kız, vah! Ya burada olup bitenler, aklınızın ucundan bile geçiremezsiniz! Öyle bir israf var ki! Boğazımızdan kesip Galateo'ya verdiklerimiz var ya, biliyor musun ne yapıyorlar burada? Zaten Galateo'nun iyilik uğramamış yanına. Kötü adam, bir sürü kötü var daha! Geceleri neler yapıyorlar! Yalnız geceleri değil, gündüzleri de! Hele kadınlar, böyle yüzsüz şeyler görülmemiştir! Bari giyinip kuşanmayı bilseler! Ne gezer! Pasaklılar, pisler! Yüzlerine de söyledim zaten... Ne karşılık verdiler bana, biliyor musun?"

Sütnineme yaptığım ziyaretten çok memnun kalmıştım, ertesi sabah yılanbalığı tutmaya gittim.

Çavlanın göllerinden birine oltamı attım, beklerken uyuyakalmışım. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum, bir gürültüye uyandım. Gözlerimi açtım, başımın üstünde kalkmış bir el, elin üstünde de tüylü, kırmızı bir örümcek gördüm. Döndüm, kara cüppesi içinde dayımdı.

Korkuyla sıçradım, tam o sırada örümcek dayımın elini ısırdı, hızla kayboldu. Dayım elini dudaklarına götürdü, yarayı hafifçe emdi: "Sen uyurken," dedi, "şu daldan boynuna zehirli bir örümceğin sarktığını gördüm, elimi koyunca önüne, soktu."

Çünkü, sizin öbür yarı olduğunuzu anladım.

Dediklerinin tek sözcüğüne bile inanmadım, en azından üç kez, benzer yöntemlerle canıma kıymaya kalkmıştı. Ne var ki örümcek gerçekten de elini sokmuştu, eli şişiyordu.

"Sen benim yeğenimsin," dedi Medardo.

"Evet," diye yanıt verdim biraz şaşırarak, çünkü ilk kez beni tanıdığını belli ediyordu.

"Hemen tanıdım seni," dedi, sonra ekledi, "pis örümcek! Tek elim var, onu da zehirlemeye kalkıyorsun! Ama bu çocuğun boynu yerine benim elimi sokman daha doğru elbette."

Dayımın böyle konuştuğunu hiç duymamıştım. Dediklerinin gerçeği yansıttığı, aniden iyi yürekli kesildiği kuşkusu düştü içime, ama hemen kovdum bu düşünceyi, ikiyüzlülük, sahtecilik olağandı onun için. Belki de ısırığın etkisiyle çok değişmiş görünüyordu, gergin, ürkütücü görünüşü yumuşamış, gevşemişti. Ama toz içinde, her zamankinden biraz değişik üstü başı da katkıda bulunuyordu bu izlenimin uyanmasına; kara cüppesi, eteklerine yapışan çamurlarla, dikenli kestane kabuklarıyla sarkıyordu; giysisi her zamanki kadife giysi değildi, rengi atmış, tüyü dökülmüş dimidendi, ayağında da yüksek deri çizme yerine, mavi, beyaz çizgili yün bir çorap vardı.

Kendisiyle ilgilenmediğimi göstermek için, gidip oltama bir yılanbalığı takılıp takılmadığına baktım. Yılanbalığı yoktu, ama iğneye geçmiş elmaslı bir altın yüzük pırıl pırıl ışıyordu. Yüzüğü çıkardım, taşın üstünde Terralbaların arması vardı.

Vikont bakışlarıyla beni izliyordu. "Şaşırma," dedi. "Buradan geçerken, oltaya yakalanmış bir yılanbalığının çırpınmakta olduğunu gördüm, öyle dokundu ki bana, özgürlüğüne kavuşturdum, sonra bu davranışımın balıkçıya verdiği zararı düşününce, elimde kalan son değerli şey olan yüzüğümle bu zararı gidermek istedim."

Ağzım açık kalmıştı. Medardo konuşmayı sürdürdü:

"Avlananın sen olduğunu bilmiyordum daha. Sonra seni otlar arasında uyurken gördüm, ama seni görme zevki, üstüne sarkmakta olan örümcek nedeniyle kaygıya dönüştü. Gerisini sen de biliyorsun." Bunları derken, şişip moraran eline baktı, üzüntülü bir biçimde.

Bunların hepsi acımasız bir aldatmaca olabilirdi, ama ben, duygularının aniden değişmesinin ne kadar güzel olacağını, Sebastiana'yı, Pamela'yı, acımasızlığından yaka silken herkesi ne kadar sevindireceğini düşünüyordum.

"Dayı," dedim Medardo'ya, "burada bekle beni. Otları tanıyan Sebastiana sütnineye gidip örümcek ısırmasına ivi gelen otu alıp getireyim."

"Sütnine Sebastiana..." dedi, eli göğsünün üzerinde, uzanmış olan vikont. "Nasıl acaba?"

Sebastiana'nın cüzama yakalanmamış olduğunu söylemek istemedim: "Şöyle böyle," demekle yetindim. Bu garip olaylar konusunda ne düşündüğünü Sebastiana'ya sormak isteğiyle fırlayıp koşmaya başladım.

Sütnineyi kulübesinde buldum. Koştuğum, sabırsızlandığım için soluk soluğaydım, olayları karışık bir biçimde aktarabildim, ama yaşlı kadın, Medardo'nun iyiliksever davranışlarından çok, örümcek ısırmasıyla ilgilendi.

"Kırmızı bir örümcek mi dedin? Hangi otun iyi geldiğini biliyorum... Bir oduncunun kolu şişmişti bir keresinde... İyi yürekli mi olmuş diyorsun? Ne söyleyeyim bilmiyorum ki, zaten hep öyle bir çocuktu, huyunu bilip ona göre davranmak gerek... Nereye koydum o otu? Bir paket yeter... Çocukluğundan beri ele avuca sığmazdı Medardo... Otu buldum, bir küçük torba ayırmışım... Hep böyleydi, bir yerini acıtınca, sütninesine gelir ağlardı... Isırık derin mi?"

"Sol eli, böyle şiş," dedim.

"Çok yaşa sen çocuk..." diye güldü, sütninem. "Sol eliymiş... Mastro Medardo'nun sol eli var mı? Bohemya'da Türklere bırakmadı mı, şeytan görsün suratlarını, vücudunun sol yarısını bıraktı orada..."

"Doğru," dedim, "ama... o oradaydı, ben de böyle duruyordum, elini şöyle uzatmıştı... Nasıl olur peki?"

"Artık sağla solu ayırt edemiyor musun?" dedi sütninem. "Oysa beş yaşındayken öğrenmiştin sağını, solunu..."

Kafamı toparlayamıyordum bir türlü. Kuşkusuz Sebastiana'nın hakkı vardı, ama ben de tam tersini anımsıyordum.

"Hadi, ona şu otu götür şimdi," dedi sütninem. Koşarak fırladım.

Soluk soluğa çavlana geldiğimde dayım yoktu. Çevredeki her yere baktım; şişmiş, zehirlenmiş eliyle ortadan yok olmuştu.

Akşam oluyordu, zeytin ağaçlarının arasında dolaşıyordum. Birden, bir kıyıda, kara cüppesiyle, ayakta bir kütüğe dayanmış gördüm onu. Sırtı bana dönüktü, denize bakıyordu. Korkmaya başladığımı hissettim, zorlukla, alçak sesle: "Dayı, ısırık için otu getirdim," demeyi başardım.

Yabanıl bir bakış takınmış yarım yüzünü hemen geri döndürdü.

"Ne otu, ne ısırığı?" diye bağırdı.

"Şifalı ot..." dedim. Önceki yumuşak bakış kaybolmuştu, geçip gitmişti; gergin gülümseyişiyle, ağır ağır eski haline dönüyordu, belli ki ikiyüzlülük etmişti.

"Peki... aferin... şu kütüğün oyuğuna koy... sonra alırım..." dedi.

Sözünü dinleyip elimi oyuğa soktum. İçi eşekarısı yuvasıymış. Hepsi üstüme doğru uçmaya başladı. Peşimde sürü koşmaya başladım, kendimi çavlana attım. Suyun dibinden

yüzerek eşekarılarından kurtulmayı başardım. Başımı kaldırınca, uzaklaşan vikontun ürkütücü kahkahasını duydum.

Bir kez daha bizi aldatmayı başarmıştı. Ama bir sürü şeyi anlayamıyordum, bu konuda konuşmak için Doktor Trelawney'e gittim. İngiliz, mezarcının evinde, bir küçük kandilin ışığında, insan anatomisiyle ilgili bir kitabın üstüne eğilmişti, az rastlanır bir durumdu.

"Doktor, kızıl örümceğin soktuğu bir insana hiçbir şey olmayabilir mi?" diye sordum.

"Kızıl örümcek mi dedin?" diye doktor yerinden fırladı. "Kimi, kızıl örümcek soktu yine?"

"Vikont dayımı," dedim. "Sütninemin verdiği şifalı otu götürdüm, ama iyileşir gibi olan yüreği yine kötüleşmişti, otu almadı."

"Vikontun, kızıl örümceğin ısırdığı eline az önce baktım," dedi Trelawney.

"Söylesenize doktor, vikont iyi yürekli gibi mi geldi size, yoksa kötü yürekli mi?"

Bunun üzerine doktor olup bitenleri anlattı.

Ben vikontu şişmiş eliyle, otlara uzanmış olarak bıraktığımda, oradan Doktor Trelawney geçmiş. Vikontu görmüş, her zaman olduğu gibi korkuya kapılarak, ağaçların arasında gizlenmeye çalışmış. Ama ayak sesleri duyan Medardo yerinden kalkıp bağırmış: "Hey, kim var orada?" İngiliz, 'Saklananın ben olduğumu anlayacak olursa, kim bilir neler yapar bana,' diye düşünmüş, tanınmamak için kaçmış. Ama ayağı takılmış, çavlanın küçük gölüne düşmüş. Yaşamı gemilerde geçmiş olmakla birlikte Doktor Trelawney yüzme bilmiyormuş. Gölün orta yerinde çırpınmaya başlamış, imdat istemiş. Bunun üzerine vikont: "Dur, bekle," demiş. Kıyıya gitmiş, acıyan eliyle

sarkan bir ağaç köküne asılarak suya inmiş, doktorun ayağını tutabilmesini sağlayacak kadar sarkmış. İnce, uzun olduğu için doktoru kıyıya çıkaran bir ip görevi görmüş.

İkisi de kurtulunca doktor: "Ah ah, Lordum... sağ olun, gerçekten de Lordum... nasıl teşekkür..." diye kekelemiş, sonra da, soğuk aldığı için, dayımın yüzüne hapşırmış.

Medardo: "Çok yaşayın, sarılın şuna," diyerek cüppesini doktorun omuzlarına koymuş.

Her zamankinden de şaşkın bir durumda olan doktor yerinde sıçramış, vikont ise: "Alın sizin olsun," demiş.

Bu sırada Trelawney, Medardo'nun elinin şişmiş olduğunu görmüş.

"Hangi hayvan ısırdı?"

"Bir kızıl örümcek."

"Hemen geçiririm Lordum."

Vikontu mezarcının evine götürmüş, elini ilaçlayıp sarmış. Bu arada vikont kendisiyle insancıl duygularla dolu olarak, çok nazik bir biçimde konuşmuş. Dostluklarını pekiştirmek için ilk fırsatta tekrar buluşmak üzere ayrılmışlar.

"Doktor," dedim anlattıklarını dinledikten sonra, "iyileştirdiğiniz vikont bir süre sonra her zamanki çılgınlığına büründü, elimi bir eşekarısı yuvasına sokturttu."

"Benim iyileştirdiğim o değil," dedi doktor, sonra gözlerini kırptı.

"Ne demek istiyorsunuz doktor?"

"Zamanı gelince öğrenirsin. Şimdilik kimseye bir şey deme. Beni bırak çalışayım, önümüzde zor günler var."

Doktor Trelawney artık benimle ilgilenmedi; alışılmadık biçimde, kendini yine insan anatomisi kitabını okumaya verdi. Kafasında bir şeyler tasarladığı belliydi.

Dört bir yandan, Medardo'nun iki yanına ilişkin haberler geliyordu. Ormanda kaybolan çocukların korku dolu bakışları içinde yanlarına gelen koltuk değnekli yarım adam, onları ellerinden tutup evlerine götürüyor, çörek, börek veriyordu, çalı çırpı taşıyan yoksul dullara yardım ediyordu, engereklerin soktuğu köpeklere bakılıyor, yoksullar pencerelerinin, kapılarının önünde, kimin bıraktığı bilinmeyen armağanlar buluyorlar, rüzgârın söktüğü bir ağaç, daha sahibi burnunu kapıdan dışarı çıkarmadan önce yeniden yerine dikiliyordu.

Ama kara cüppesine yarı bürünmüş vikontun görünüşü üzücü olaylara da yol açıyordu, çocuklar çalınıyor, sonra ağzı taşla örülerek kapatılmış mağaralarda bulunuyorlardı, yeni olgunlaşmaya başlayan balkabakları, sırf kötülük olsun diye parçalanıyordu.

Vikontun oluklu oku bir süredir hep kırlangıçları vuruyordu, ama kuşları öldürmeyip yalnızca yaralıyor, sakat bırakıyordu. Buna karşılık gökyüzünde, ayakları sarılarak, destek verici sopalara bağlanmış, kanatları yapıştırılmış ya da tafta geçirilmiş kırlangıçlar da görülüyordu; bu sarılıp sarmalanmış kırlangıçlar neredeyse bir sürü oluşturuyorlar, hep birlikte, sanki bir kuş hastanesinin iyileşme yolundaki hastaları gibi, büyük bir sakınımla uçuyorlardı; olacak şey değil, ama hastanenin doktorunun da Medardo'nun kendisi olduğu söyleniyordu

Bir keresinde Pamela, ekilmemiş, uzak bir arazide, keçisi, ördeğiyle birlikte fırtınaya yakalandı. Yakında küçük, kayanın içini ancak oyabilmiş bir mağara olduğunu bildiğinden, oraya doğru yöneldi. Mağaradan eskimiş, yamalı bir çizmenin çıktığını, içeride ise, kara cüppeye sarılmış yarım vücudun büzülmüş olduğunu gördü. Kaçmaya kalkıştı, ama vikont onu görmüştü, bardaktan boşanır gibi yağan yağmura çıkıp:

"Gel hanım kız, buraya sığın," dedi.

"Nasıl sığınayım," dedi Pamela, "bir kişi zor sığıyor oraya, ezmek mi istiyorsunuz yoksa beni?"

"Korkma," dedi vikont. "Ben dışarıda dururum, sen keçinle, ördeğinle istediğin gibi kalırsın içeride."

"Keçiyle ördek yağmurda da durabilirler."

"Göreceksin, onlar da sığacak içeriye."

Vikontun acayip iyilikleri konusunda anlatılanları dinlemiş olan Pamela, kendi kendine: "Dur bakalım hele," dedi, iki hayvana sarılarak, mağarada tortop oldu. Ön tarafta ayakta duran vikont, ördekle keçinin de ıslanmamaları için cüppesini bir perde gibi tutuyordu. Pamela, vikontun cüppeyi tutan eline baktı, bir süre düşünceye daldı, ardından kendi ellerine bakmaya koyuldu, bir elini öbür eliyle karşılaştırdı, sonra kahkahayla gülmeye başladı.

"Neşelendiğine sevindim hanım kız," dedi vikont, "ama neye gülüyorsun, söyleyebilir misin?"

"Bütün köylülerin aklını karıştıran şeyi anladım da ona gülüyorum."

"Neyi?"

"Siz biraz iyisiniz, biraz da kötü. Her şey doğal şimdi."

"Niye?"

"Çünkü, sizin öbür yarı olduğunuzu anladım. Şatoda yaşayan vikont, kötü vikont, bir yarı. Siz ise, savaşta kaybolduğu sanılan, ama şimdi geri gelen öbür yarısınız. İyi yarısınız."

"Çok naziksin. Sağ ol."

"Gerçeği söylüyorum."

Pamela'nın o gece öğrendiği Medardo'nun öyküsü şöyle. Top güllesi, sanıldığı gibi vücudunun öbür yarısını paramparça etmemiş, vücudu iki yarıya ayrılmış, bir yarı, ordunun yaralı toplayıcıları tarafından bulunmuş, öbür yarı Hıristiyanlarla Türklerin kalıntılarının oluşturduğu bir piramidin altında kaldığı için gö-

rülmemiş. Gece yarısı, savaş alanından, hak yolunda mı oldukları, yoksa büyücülük mü yaptıkları bilinmeyen iki keşiş geçmiş, savaşta birçok kişinin başına geldiği gibi, iki tarafın arasındaki sahipsiz arazide yaşamak zorundaymışlar, hatta şimdi denildiğine göre, hem Hıristiyanlığın üçlemini hem de Muhammed'in Allah'ını birlikte benimsemeye çalışıyorlarmış. Garip bir sofuluk içindeki bu keşişler, Medardo'nun ikiye bölünmüş vücudunu bulmuşlar, mağaralarına götürmüşler, orada kendi elleriyle hazırladıkları merhemlerle, ilaçlarla sağaltıp kurtarmışlar. Yaralı gücünü kuvvetini toplar toplamaz, kurtarıcılarından izin istemiş, şatosuna dönmek için, koltuk değneğinin yardımıyla aylar, yıllar boyunca Hıristiyan topraklarında yol almış, karşısına çıkan insanları, iyilikseverliğiyle şaşkınlığa uğratmış.

Başından geçenleri Pamela'ya anlattıktan sonra, iyi yarım vikont, çoban kızın da kendisine yaşamöyküsünü anlatmasını istedi. Bunun üzerine Pamela, kötü Medardo'nun nasıl kendisini tuzağa düşürmek istediğini, nasıl evinden kaçıp ormanda saklanmak zorunda kaldığını anlattı.

Pamela'nın anlattıkları, iyi Medardo'yu duygulandırdı. Sevecenliğini çoban kızın saldırıya uğrayan erdemleri, kötü Medardo'nun bir benzeri olmayan hüznü ve Pamela'nın yoksul ana babasının yalnızlıkları arasında paylaştırdı.

"Anam babam," dedi Pamela, "eskiden eşkıyalık yaparlardı. Onlar için tasalanmanıza gerek yok."

"Ama düşünsene Pamela, şu saatte evlerinde ne kadar üzülüyorlardır, ne kendilerine bakacak ne de tarladaki, ahırdaki işleri görecek biri var."

"Ahırları başlarına yıkılsın," dedi Pamela. "Biraz fazla yufka yürekli olduğunuzu anlamaya başlıyorum, yaptığı kötülükler yüzünden öbür yarınıza kızacak yerde, sanki ona da acıyorsunuz."

"Nasıl acımam? Bir insanın yarısı olmanın ne demek olduğunu biliyorum, acımamam mümkün değil."

"Siz farklısınız, sizin de tuhaf bir yanınız var, ama iyisiniz."

Bunun üzerine iyi Medardo şöyle dedi: "İkiye bölünmüş olmanın iyi tarafı şu ki Pamela, yeryüzündeki her erkeğin, her kadının, her şeyin kendi eksikliği konusunda duyduğu acıyı anlıyorsun. Bütünken anlamıyordum, dört bir yana ekilen acıların, yaraların arasında, bütün olmayan birinin inanma yürekliliğini gösterebileceği bir ortamda sağır, iletişimsiz deviniyordum. Sadece ben değil Pamela, ben bölünmüş, parçalanmış bir varlığım, ama sen de, herkes de. Artık ben daha önce, bütünken tanımadığım bir kardeşliğe sahibim, yeryüzündeki bütün sakatlıklarla, eksikliklerle kardeşim. Benimle gelecek olursan Pamela, herkesin derdinin acısını çekmeyi, başkalarının derdini giderirken kendi derdini gidermenin yolunu öğrenirsin."

"Çok güzel bütün bunlar," dedi Pamela, "ama benim başım öbür yarınızla dertte, beni seviyor, bana ne yapmak istediğini bilen yok."

Dayım cüppesini elinden bıraktı, çünkü fırtına dinmişti.

"Ben de seni seviyorum Pamela."

Pamela mağaradan dışarıya attı kendisini.

"Ne güzel! Hem gökyüzünde ebemkuşağı var, hem kendime yeni bir sevgili buldum. Bu da yarım, ama iyi ruhlu."

Çamurlu patikada, hâlâ yağmur damlalarının damladığı dalların altında yürüyorlardı. Vikontun yarım ağzı, tatlı, yarım bir gülümsemeyle yayılıyordu.

"Ne yapacağız şimdi?" dedi Pamela.

"Bana sorarsan, zavallı anana babana gidip işlerinde yardımcı olalım biraz."

"İstiyorsan, sen git," dedi Pamela.

"İstediğimden eminim güzelim," dedi vikont.

"Ben burada kalırım öyleyse," diyen Pamela, ördekle, keçiyle durdu.

"Birlikte iyilik yapmak, birbirimizi sevmenin tek yolu."

"Yazık, ben başka yollar da olduğunu sanıyordum."

"Tanrı'ya emanet ol güzelim. Sana elmalı tart getiririm." Koltuk değneğini sürüyerek patikada uzaklaştı.

"Ne diyorsun bu işe keçi? Ne diyorsun bu işe ördek?" dedi Pamela, hayvanlarıyla yalnız kalınca. "Hep böyleleri mi rastlayacak bana?"

8. Bölüm

Vikontun öbür yarısının, ilk yarısı ne kadar kötüyse, o kadar iyi yarısının döndüğünü herkes öğrenince, Terralba'da yaşam bambaşka oldu.

Sabahları, hastaları ziyarete giden Doktor Trelawney'e eşlik ediyordum, çünkü doktor, yavaş yavaş mesleğini uygulamaya başlamış, insanlarımızın neler çektiğini görmüştü, yaşanılan kıtlık yılları, herkesi güçten, kuvvetten düşürmüş, hiçbir bakım uygulanmamıştı.

Köy yollarında gidiyor, dayımın bizden önce geçtiğine ilişkin işaretleri görüyorduk. Dayım da, iyisi demek istiyorum, her sabah sadece hastalara değil, ama yoksullara, yaşlılara, yardım gereksinimi duyan herkese gidiyordu.

Bacciccia'nın bostanında nar ağacının olgun meyvelerinin her birinin çevresine bir mendil sarılmıştı. Demek Bacciccia dişlerinden rahatsızdı. Dayım narları sararak, yarılmalarını, kopmalarını önlüyordu, çünkü rahatsızlık mal sahibinin çıkıp narları toplamasını engelliyordu, ayrıca Doktor Trelawney'in hastayı ziyaret etmesi, kerpeten getirmesi için de bir işaret oluyordu.

Duacı Cecco'nun balkonunda bir ayçiçeği vardı, hiç çiçek açmazdı. O sabah parmaklığa bağlı üç tavuğun olanca hızla-

rıyla yem yediklerini, ayçiçeğinin saksısına beyaz dışkılarını yaptıklarını gördük. Demek ki duacı ishal olmuştu. Dayım tavukları toprağı gübrelemek için bağlamıştı, ama bu acil durumu da haber vermek istemişti.

Yaşlı Giromina kadının merdiveninde, kapıya doğru tırmanan bir dizi salyangoz gördük, hemen pişirip yenecek irilikte salyangozlardı. Dayımın ormandan Giromina'ya getirdiği bir armağandı bunlar, ama aynı zamanda yaşlı kadının kalp rahatsızlığının arttığını, doktorun, kadını korkutmamak için girerken gürültü etmemesi gerektiğini de haber veriyorlardı.

Bütün bu iletişim işaretlerini, iyi yürekli Medardo, hastaların doktorun hiç beklenmedik bir tedavisi karşısında telaşa kapılmamaları için uyguladığı gibi, Trelawney de bir eve girmeden önce neyin söz konusu olduğunu öğreniyor, böylece başkalarının evine girme, neleri olduğunu bilmediği hastalara yaklaşma çekingenliğinden kurtuluyordu.

Birden vadiye tehlike haberi ulaştı: "Tasalı! Tasalı geliyor!"

Dayımın tasalı yarısı oralarda at sürerken görülmüştü. Herkes saklanmak için koşuşuyordu, başta da, peşinde ben olduğum halde, Doktor Trelawney.

Giromina'nın evinin önünden geçerken, ezilmiş, sümükler içinde, kabuklarından fırlamış bir sürü salyangoz gördük.

"Buradan geçmiş! Kaçalım!"

Duacı Cecco'nun balkonunda tavuklar kafese kapatılıp bağlanmışlar, domatesleri gagalıyorlar, Tanrı'nın bu nimetini berbat ediyorlardı.

"Kaçalım!"

Bacciccia'nın bostanında, narlar hep yere dökülmüştü, dallardan boş mendiller sarkıyordu.

"Kaçalım!"

Böylece yaşamımız iyilikle kötülük arasında geçip gidiyordu. İyi (dayımın sol yanı böyle adlandırılıyordu, Tasalı'nın, öbür yarının karşıtını oluşturuyordu) artık neredeyse aziz sayılıyordu. Sakatlar, yoksullar, aldatılan kadınlar, derdi olan herkes ona koşuyordu. Bu durumdan yararlanıp vikont o olabilirdi. Ama o avareliği, yırtık kara cüppesine yarı sarılarak, yamalı mavi beyaz çoraplarıyla, koltuk değneğine tutunarak dolaşmayı sürdürüyor, kendisinden yardım isteyenlere olduğu gibi, kendisini kovanlara da yardım ediyordu. Vadide bir koyun ayağını mı incitti, bir sarhoş meyhanede bıçağını mı çekti, gece yarısı evli bir kadın âşığına mı gitmeye kalktı, sanki gökten inmiş gibi, yüzünde gülümsemesiyle, karalar içinde, ipince onu buluyorlardı karşılarında, yardım ediyor, doğru öğütler veriyor, şiddetin, günahın önüne geçmeye çalışıyordu.

Pamela hep ormanda kalıyordu. İki çamın arasına salıncak kurmuş, sonra keçi için daha sağlam, ördek için daha hafif bir salıncak yapmıştı, zamanını hayvanlarıyla birlikte sallanarak geçiriyordu. Ama belirli bir saatte, çamların arasında, omzuna vurduğu yükle zorlukla yürüyen İyi geliyordu. Dilencilerden, yetimlerden, kimsesiz hastalardan topladığı kirli çamaşırları getiriyordu, bunları Pamela'ya yıkatarak, ona da iyilik etme olanağı sağlıyordu. Hep ormanda olmaktan sıkılan Pamela çamaşırları ırmakta yıkarken, o da yardım ediyordu. Sonra, Pamela her şeyi salıncakların iplerine asarak kurutuyordu, bir taşın üstüne oturan İyi ise, *Kurtarılmış Kudüs*'ü* okuyordu.

Okunanlar Pamela'nın hiç ilgisini çekmiyordu, otların üstüne uzanıp bitlerini ayıklıyordu (ormanda yaşadığı için bayağı bitlenmişti), kıçısıran denen bir bitkiyle kaşınıyor, esniyor, ayakkabısız ayaklarıyla çakılları havalandırıyor, pembe, yete-

* Torquato Tasso'nun (1544-1595) yirmi bölümlük destanı. (Çev. N.)

rince tombul bacaklarına bakıyordu. İyi, köylü kızın alışkanlıklarını törpülemek amacıyla, gözlerini kaldırmadan, sekiz dizelik koşukları peş peşe okuyordu.

Okunanları izleyemeyip sıkılan kız, yavaş yavaş keçiyi İyi'nin yarım suratını yalamaya, ördeği de kitabın üstüne konmaya isteklendirdi. İyi, bir adım geri sıçrayarak, kitabı havaya kaldırdı, kitap kapandı, ama tam o sırada Tasalı, dörtnala ağaçlar arasından fırladı, İyi'ye doğru yöneltilmiş büyük bir tırpan sallıyordu elinde. Tırpanın ağzı kitaba çarptı, kitabı uzunlamasına iki eşit parçaya böldü. Sırt tarafı İyi'nin elinde kaldı, kesilen taraf, bin bir yarım sayfa halinde havaya uçuştu. Tasalı dörtnala gözden kayboldu, hiç kuşkusuz İyi'nin kafasını tırpanla kesmek istemiş, ama iki hayvan tam zamanında araya girmişlerdi. Tasso'nun, kenarları beyaz, dizeleri ikiye bölünmüş sayfaları, rüzgârla sürüklenerek çamların dallarına, otlara, çavlanların sularına kondular. Pamela bir tepenin yamacından uçuşan beyazlıkları gördü, "Ne güzel," dedi.

Doktor Trelawney ile benim geçmekte olduğumuz patikaya da birkaç yarım kâğıt geldi. Doktor uçmakta olan bir kâğıdı yakaladı, evirdi, çevirdi, başı sonu olmayan dizeleri çözmeye çalıştı, sonra başını salladı: "Hiçbir şey anlaşılmıyor... Şşt... şşt..."

İyi'nin ünü Kalvinciler arasında da yayılmıştı, yaşlı Ezechiele sık sık sarı bağın en yüksek noktasına gidiyor, vadiden tırmanan çakıllı keçi yoluna bakıyordu.

"Baba," dedi oğullarından biri, "sanki birinin gelmesini bekler gibi vadiye bakıyorsunuz hep."

"İnsan bekliyorum," diye yanıt verdi Ezechiele, "hakbilir insanı, güvenle bekliyorum; haksızlık edeniyse korkuyla."

"Beklediğiniz, Öbür-Ayaklı-Topal mı, baba?"

"Sen de mi duydun, ondan söz edildiğini?"

"Vadide Solak-Aksak'tan başka bir şeyin sözü edilmiyor ki. Bizim bu yukarılara gelir mi dersiniz?"

"Burada iyi insanlar yaşıyorsa, o da iyi insansa, gelmemesi için hiçbir neden yok."

"Koltuk değneğiyle çıkmaya kalkışacaklar için, keçiyolu çok dik, ama."

"Vaktiyle bir başka Ayaksız, buraya çıkmak için bir at bulmuştu."

Ezechiele'nin konuştuğunu duyan öbür Kalvinciler, sıralardan çıkarak, çevrelerinde kümelenmişlerdi. Vikonttan söz edildiğinde sessizce titreşiyorlardı.

"Ezechiele babamız," dediler, "Cılız'ın geldiği, yıldırımın meşenin yarısını yaktığı gece, belki bir gün daha iyi bir yolcu ziyaretimize gelir demiştiniz."

Ezechiele, sakalını göğsüne dek indirerek onayladı.

"Şimdi sözü edilen Topal, hem vücudu, hem ruhu ötekinin tam eşiti ve karşıtı, öteki ne kadar acımasızsa, bu o kadar sevecen. Sözlerinizin haber verdiği ziyaretçi bu olmasın?"

"Her sokaktaki, her yolcu olabilir," dedi Ezechiele, "elbette o da olabilir."

"Öyleyse hepimiz onun olmasını dileyelim," dediler Kalvinciler.

Ezechiele'nin karısı, sürekli önüne bakarak, bağ çubuğu yüklü bir el arabasını ite ite geldi.

"Hep iyi şeyler diliyoruz," dedi, "ama bu tepelerde seke seke dolaşacak kişi, iyi yürekli bir savaş sakatı da olsa, kötü yürekli de olsa, biz her gün adalete uygun bir biçimde davranmak, topraklarımızı işlemek zorundayız."

"Elbette," diye karşılık verdiler Kalvinciler, "buna ters düşecek bir şey mi söyledik yoksa?"

"Madem görüş birliği içindeyiz," dedi kadın, "hepimiz kazmalarımızın, çapalarımızın başına dönebiliriz."

"Hastalık, kuraklık!" diye parladı Ezechiele. "Çapalamaya ara verin diyen mi oldu?"

Kalvinciler dağılarak, ekeneklerde bıraktıkları aletlerinin yanına gittiler, ama tam bu sırada, babasının dalgınlıkla incir ağacına tırmanıp ham meyveleri yemeye başladığını gören Esaù bağırdı: "Katırla tırmanan kim?"

Gerçekten de, semerinin üstüne yarım bir adam bağlı bir katır, yokuş yukarı geliyordu. İyi idi, bir deri bir kemik kaldığı için kasaplık olmaktan da çıkmış bu yaşlı, uyuz hayvanı boğulsun diye çavlana atarlarken satın almıştı.

"Nasıl olsa ben yarım insan ağırlığındayım," demişti kendi kendine, "yaşlı katır dayanabilir bana. Altımda bir binek hayvanı olunca, iyilik yapmak için daha uzaklara gidebilirim." Böylece ilk olarak Kalvincileri ziyarete geliyordu.

Kalvinciler, dimdik, sıraya dizilip bir ilahi okuyarak karşıladılar onu. Sonra ihtiyar yanına gidip kardeşiymiş gibi selamladı. İyi, katırdan indi, bu karşılamaya büyük bir nezaketle karşılık verdi, asık yüzlü, hırçın görünen Ezechiele'nin karısının elini öptü, herkesin sağlığı konusunda bilgi edindi, Esaù'nun kıvırcık saçlarını okşamak için elini uzattı, ama çocuk kafasını geri çekti, herkesin derdiyle ilgilendi, uğradıkları saldırıyı anlattırıp heyecanlandı, acı acı söylendi. İster istemez, üzerinde fazla durmadan, din tartışmalarına da değindiler, bunun insanlığın genel kötülüklerinden kaynaklanan yıkımların bir uzantısı olduğunu belirttiler. Medardo, kıyıcılığın kendisinin bağlı olduğu kiliseden geldiğini vurguladı, buna karşılık Kalvinciler Tanrıbilim açısından hataya düşme korkusunun da etkisiyle, inançla ilgili açıklamalar getirmediler. Böylece, her türlü şiddeti, aşırılığı onaylamayan, dağınık, iyiliksever ko-

nuşmalar yaptılar. Görüş birliği içindeydiler, ama arada bir soğukluk vardı.

İyi, daha sonra tarlaları gezdi, verimin düşüklüğüne üzüldü, ama hiç olmazsa çavdarın bu yıl bereketli olmasına sevindi.

"Kaça satıyorsunuz?" diye sordu onlara.

"Kilosunu üç eküye," dedi Ezechiele.

"Kilosu üç ekü mü? Terralbalı yoksullar açlıktan ölüyorlar öyleyse, bir avuç çavdar bile alamazlar. Dolunun vadide çavdar tarlalarını yıkıma uğrattığını, bir sürü aileyi ancak sizin açlığın pençesinden kurtarabileceğinizi belki bilmiyorsunuz?"

"Biliyoruz," dedi Ezechiele, "bunun için yüksek fiyat istiyoruz..."

"Çavdarın fiyatını düşürecek olursanız, o yoksulların nasıl sevineceklerini düşünsenize... Yapabileceğiniz iyiliği düşünseniz..."

Yaşlı Ezechiele, kollarını kavuşturarak İyi'nin önünde durdu, bütün Kalvinciler de onun gibi yaptılar.

"İyilik etmek," dedi, "fiyat kırmak anlamına gelmez kardeşim."

İyi, tarlaları geziyor, bir deri bir kemik kalmış Kalvincilerin güneş atında toprağı çapaladıklarını görüyordu.

"Kötü görünüyorsunuz," dedi, çok uzun olduğu için sakalını da çapalamakta olan bir yaşlıya, "iyi hissetmiyor musunuz yoksa kendinizi?"

"Karnında yabanturpu çorbasıyla, on saat çapa sallayan yetmiş yaşında biri kendini ne kadar iyi hissedebilirse."

"Amca oğlum Adamo," dedi Ezechiele, "bulunmaz bir işçidir."

"İyi dinlenip iyi beslenmeniz gerek sizin, yaşlısınız," diyecek oldu İyi, ama Ezechiele birden sürükleyip götürdü onu.

"Burada hepimiz ekmeğimizi büyük zorluklarla kazanıyoruz kardeşim," dedi karşılık kabul etmeyen sert bir tonla.

İyi, daha önce, katırdan iner inmez, hayvanını kendisi bağlamış, hayvanın yokuşun yorgunluğunu giderebilmesi için de bir torba yulaf istemişti. Ezechiele ile karısı birbirlerine bakmışlardı, çünkü onlara göre böyle bir katıra bir avuç yaban hindiba yeterdi, ne var ki, konuğu coşkuyla karşılamakta oldukları için yulafı getirtmişlerdi. Ama şimdi düşündükçe, yaşlı Ezechiele bu katır iskeletinin ellerinde kalan son yulafı yemesini kabullenemiyordu, Esaù'yu çağırıp konuğa duyurmadan:

"Esaù," dedi, "yavaşça katırın yanına git, yulaf torbasını çıkar, başka bir şey ver."

"Astım otu olur mu?"

"Mısır eşeleği, nohut kabuğu, ne bulursan."

Esaù gidip katırın torbasını çıkardı, ama katırdan öyle bir çifte yedi ki, bir süre topallayarak dolaştı.

Bunun acısını çıkarmak için, kalan yulafı, kendi hesabına satmak amacıyla sakladı, katırın hepsini bitirmiş olduğunu söyledi.

Gün batıyordu. İyi, Kalvincilerle birlikte tarlalardaydı, artık birbirlerine ne diyeceklerini bilmiyorlardı.

"Daha bir saat çalışacağız biz, konuğumuz," dedi Ezechiele' nin karısı.

"Öyleyse ben gideyim."

"Yolunuz açık olsun, konuğumuz."

İyi Medardo katırının başına döndü.

"Zavallı bir savaş sakatı," dedi, o gittikten sonra kadın. "Daha bir sürü var bu bölgede! Zavallılar!"

"Zavallılar!" diye herkes onayladı.

"Hastalık, kuraklık!" diye bağırıyordu yaşlı Ezechiele, yumruklarını kaldırarak sağlıksız işçilerin, kuraklığın verdiği zararların önünden geçerken. "Hastalık, kuraklık!"

9. Bölüm

Sabahları çoğu kez Pietrochiodo'nun dükkânına gidiyor, bu becerikli ustanın yaptığı makinelere bakıyordum. Dülger bir süredir gittikçe artan sıkıntılar, pişmanlıklar içindeydi, İyi, geceleri geliyor, yaptığı icatların yol açtığı acılar nedeniyle çıkışıyor, kötülük tutkusuna hizmet etmeyecek, iyilik tarafından harekete geçirilebilecek düzenekler yapmasını öneriyordu.

"Peki nasıl makineler yapmam lazım, Mastro Medardo," diye soruyordu Pietrochiodo.

"Bak anlatayım sana, diyelim ki..." İyi, öbür yarısının yerine vikont olsaydı sipariş edeceği makineyi anlatmaya koyuluyor, açıklamalarını desteklemek için anlaşılmaz resimler de çiziyordu.

İlkin Pietrochiodo bu makinenin bir org, tuşlarından tatlı ezgiler yükselen dev bir org olması gerektiğini sanmış, ses boruları için uygun kereste aramaya koyulmuştu ki, İyi ile yaptığı bir başka konuşma sonrasında kafası karıştı, çünkü borulardan hava değil, un geçmesi isteniyordu. Kısacası hem org olacaktı hem de yoksullara un öğüten bir değirmen, hatta olabilirse, börek pişirilebilecek bir fırın. İyi, her gün düşüncesini geliştiriyor, kâğıt üstüne kâğıt karalıyordu; Pietrochiodo ona yetişemez olmuştu, çünkü bu org-değirmen-fırın, aynı zamanda kuyular-

dan su çekerek eşekleri bu işten kurtaracak, tekerleklerle her köye gidebilecek, üstelik bayram günlerinde havalanıp çevresindeki ağla kelebek avlayacaktı.

Dülger, iyi makine yapmanın insanın yetenek sınırının ötesinde kaldığı kuşkusuna düşmeye başlamıştı, kolayca, hiç aksamadan çalışabilen makineler, sanki sadece darağaçları, işkence aletleriydi. Gerçekten de Tasalı, Pietrochiodo'ya yeni bir öneri getirdiğinde, hemen ustanın aklına bunu gerçekleştirmenin yolu geliyor, işe koyuluyordu, her ayrıntıyı vazgeçilmez, kusursuz buluyordu, alet tamamlandığında, bir teknik ve yetenek başyapıtı oluşturuyordu.

Ustanın içi içini yiyordu: "Sadece kıyıcı makineler yapmayı başarabilmem, yoksa ruhumun kötülüğünden mi kaynaklanıyor?" Ama yine de büyük bir çaba ve ustalıkla, yeni işkence aletleri geliştirmeyi sürdürüyordu.

Bir gün onu, acayip bir darağacı yaparken gördüm, beyaz bir çatal, kara tahtadan bir yüzeyi çerçeveliyor, yine beyaz olan ip de, tam hareketli düğümün olduğu yerde, yüzeyin üstündeki iki delikten geçiyordu.

"Ne makinesi bu, usta?" diye sordum.

"Yandan asmak için darağacı," dedi.

"Kimin için yaptınız?"

"Hüküm veren, ama kendisi de hükümlü yalnız bir adam için. Kafasının yarısıyla kendisini ölüme mahkûm ediyor, öbür yarısıyla düğümün altına girip son soluğunu veriyor. Keşke ikisi birbirine karışabilse."

Kendisinin iyi yanının saygınlığının arttığını duyan Tasalı'nın, en kısa sürede onu ortadan kaldırmaya karar verdiğini anladım.

Gerçekte de bekçileri çağırıp şöyle dedi:

"Kötü niyetli bir serseri, ayrık otları ekerek bir süredir top-

raklarımızı berbat ediyor. Yarından tezi yok, bu haini yakalayıp sallandırın."

"Baş üstüne efendimiz," deyip gittiler bekçiler. Tek gözlü olduğu için, Tasalı bekçilerin yanıt verirken birbirlerine göz kırptıklarını görmemişti.

O günlerde şatoda bir ayaklanma hazırlığı yapıldığını, bekçilerin de işin içinde olduklarını belirtmek gerekir. Şimdiki yarım vikontu tutuklayıp ortadan kaldırmak, şatoyu ve sanını öbür yarıya teslim etmek söz konusuydu. Ama öbür yarının hiçbir şeyden haberi yoktu. Oturduğu ot ambarında, gece çevresini saran bekçiler tarafından uyandırıldı.

"Korkmayın," dedi bekçibaşı, "vikont bizi sizi öldürmeye gönderdi, ama acımasız zorbalığından bıktığımız için, onu öldürüp yerine sizi geçirmeye karar verdik."

"Ne biçim sözler bunlar? Yoksa öldürdünüz mü onu? Vikontu demek istiyorum, öldürdünüz mü?"

"Öldürmedik, ama gün doğunca mutlaka öldüreceğiz."

"Tanrıya şükürler olsun! Sakın, elinizi kana bulamayın, gereğinden fazla kan döküldü zaten. Bir cinayetle kurulacak beylikten, hayır gelir mi?"

"Öyleyse kuleye kapatır, kurtuluruz ondan."

"Ne ona el kaldırın ne de bir başkasına, sakın! Vikontun zorbalığı beni de üzüyor, ama tek çare, soylu, erdemli davranarak ona iyi örnek olmak."

"Öyleyse sizi öldürmek zorunda kalacağız."

"Yo! Kimseyi öldürmeyeceksiniz demedim mi size?"

"Peki, ama nasıl olur, vikontu ortadan kaldırmazsak dediklerini yapmak zorunda olmaz mıyız?"

"Şu şişeyi alın. Bohemyalı keşişlerin beni iyileştirdikleri merhemden kalmış biraz içinde, hava değişikliklerinde yara yerleri ağrıdıkça çok iyi geliyordu. Vikonta götürün, sadece,

damarların ucunun bir tıkaçla kapanmasının ne demek olduğunu çok iyi bilen birinin armağanı, deyin."

Bekçiler şişeyi vikonta götürdüler, vikont hepsini ölüm cezasına çarptırdı. Bekçileri kurtarmak için, öbür isyancılar başkaldırmaya karar verdiler. Beceriksiz oldukları için ele geçtiler, isyan kanla bastırıldı. İyi, mezarlara çiçekler götürdü, dulları, yetimleri teselli etti.

İyi'nin iyiliklerinden heyecanlanmayan tek kişi, yaşlı Sebastiana idi. Coşkuyla işine giderken, İyi, çoğu kez sütninenin kulübesine uğrayarak onu ziyaret ediyor, hep saygılı, nazik davranıyordu. Kadınsa her seferinde uzun uzadıya öğüt veriyordu. Belki ayrım gözetmeyen analık sevgisi, belki de yaşlılığın zihnini bulandırmaya başlaması nedeniyle, sütnine, Medardo'nun ikiye bölünmüş olduğunu pek dikkate almıyordu; bir yarıyı, öbür yarının kötülükleri için azarlıyor; birine, ancak ötekinin yerine getirebileceği öğütler veriyordu.

"Bilgin ninenin horozunun kafasını niye kestin, bir tek o horozu vardı zavallı kadının. Koskoca adam oldun ama, elinden..."

"Niye bana söylüyorsun sütnine? Sen de biliyorsun ki ben yapmadım..."

"Bakın da şuna! Söyle öyleyse, kim yaptı?"

"Ben. Ama..."

"Gördün mü?"

"Ama buradaki ben değil..."

"Yaşlandım diye, bunadım mı sanıyorsun beni? Kulağıma bir kötülük çalındığında, hemen senin yapıp yapmadığını anlıyorum. Kendi kendime, bu işte Medardo'nun parmağı olduğuna yemin ederim, diyorum..."

"Ama hep yanılıyorsunuz..."

"Yanılıyor muyum?.. Siz gençler, biz yaşlılara hep yanıldığımızı söylersiniz... Peki siz? Koltuk değneğini yaşlı Isidoro'ya hediye etmişsin..."

"Evet, verdim..."

"Övünüyor musun bununla? Karısını dövüyor şimdi değnekle, zavallı kadını..."

"Damla hastalığı olduğu için yürüyemediğini söylemişti bana."

"Numara yapmış... Sen de hemen koltuk değneğini verdin... Değnek kadının sırtında parçalandı, sen de çatallı bir dala dayanarak yürüyorsun şimdi... Kafan yok senin! Hep kafasızdın! Peki Bernardo'nun boğasını içkiyle sarhoş etmene ne demeli?.."

"Ben yapmadım..."

"Sen yaptın! Herkes diyor, vikont yaptı diyorlar!"

İyi'nin Pratofungo'yu sık sık ziyaret etmesi, sütnineye duyduğu evlatlık bağının yanı sıra, o sıralarda kendini yoksul cüzamlıların bakımına adamış olmasından kaynaklanıyordu. Hastalığa karşı bağışıklık kazanmış olduğu için (keşişlerin gizemli tedavisi sonucunda, hem de sürekli olduğu sanılan bir bağışıklık kazanmıştı), köyde dolaşıp herkesin neye gereksinmesi olduğunu iyice öğreniyor, onlar için elinden geleni yapmadıkça, kimseyi rahat bırakmıyordu. Katır sırtında Pratofungo ile Doktor Trelawney'in evi arasında mekik dokuyor, doktordan öğüt alıyor, ilaç istiyordu. Doktor artık cüzamlılara yaklaşabilme yürekliliğine kavuşmuş değildi, ama iyi Medardo'nun aracılığıyla, onlarla ilgilenmeye başladığı görülüyordu.

Ama dayım tasarılarını daha da ileri götürüyordu, cüzamlıların sadece vücutlarını değil, ruhlarını da sağaltmak istiyordu. Hep onlarla birlikte oluyor, öğütler veriyor, işlerine burnunu

sokuyor, hayretlere düştüğü oluyor, vaaz veriyordu. Cüzamlılar dayanamıyorlardı ona. Pratofungo için düzensiz, mutlu günler sona ermişti. Tek bacağı üzerinde dikilen, kara giysili, ciddi, ahkâm kesen bu küçük adam oldukça, kimse tatsızlıklara, itişip kakışmalara varan azarlanmaları göze almaksızın istediğini yapamaz olmuştu. Yararsız, kösnül, iyi duygulara aykırı olduğu eleştirisini dinleye dinleye, müziği de sevmez olmuşlardı, garip çalgılarını tozlar kaplamıştı. Âlem yapmak olanağından yoksun kalan cüzamlı kadınlar, birden hastalıklarıyla baş başa kalmışlardı, geceleri ağlayarak, umutsuzluğa kapılarak geçiriyorlardı.

İki yarıdan, İyi, Tasalı'dan daha kötü, denmeye başlamıştı Pratofungo'da.

Ama İyi'ye duyulan hayranlık sadece cüzamlılar arasında azalmıştı.

"Bereket, gülle sadece ikiye ayırmış," diyordu herkes, "ya üç parça yapsaydı, kim bilir daha neler gelirdi başımıza."

Kalvinciler artık, sırayla ona karşı da nöbet tutuyorlardı, ona gelince, her türlü saygıyı bir yana bırakmış, saat başı çıkıp geliyor, ambarlarında kaç çuval olduğunu gözetliyor, fiyatların yüksekliğini eleştiriyor, sonra da edindiği bilgileri çevreye yayarak satışları baltalıyordu.

Terralba'da günler böyle geçiyordu. Duygularımız renksizleşiyor, köreliyordu, çünkü kendimizi kötülükle erdem arasında yitip gitmiş hissediyorduk, ikisi de insan doğasına aykırıydı.

10. Bölüm

Kötü ruhlarda sapık düşüncelerin bir yılan sürüsü gibi çöreklenmediği, erdemli ruhlarda ise dünya nimetlerine sırt çevirmenin, özverinin çiçek açmadığı ay ışıklı bir gece yoktur. Medardo'nun iki yarısı da, Terralba'nın sarp bayırlarında, karşıt tutkularla kıvranarak dolaşıyorlardı.

Her biri, aldığı kararı uygulamak için, ertesi sabah hareket geçti.

Pamela'nın anası kuyudan su çekmeye giderken, kapana yakalandı, kuyuya düştü. Bir ipe sarılarak "İmdat!" diye bağırırken, kuyunun ağzında, gökyüzüne karşı Tasalı'ın gölgesini gördü. Tasalı:

"Size diyeceklerim var," dedi. "Bakın ne düşünüyorum. Kızınız Pamela sık sık yarım bir serseriyle dolaşıyor. Kızınızla evlenmesini sağlayın. Kızı lekeledi, namuslu erkekse temizlesin yaptığı işi. Böyle düşünüyorum, başka açıklama istemeyin benden."

Pamela'nın babası, cendereye kendi zeytinliğinden bir çuval zeytin götürüyordu, ama çuvalın deliği vardı, yol boyunca ardında zeytinden bir iz oluşuyordu. Yükünün hafiflediğini hisseden baba, çuvalı omzundan indirdi, neredeyse boş olduğunu fark etti. Ama peşinden İyi'nin gelmekte olduğunu gördü, zeytinleri teker teker topluyor, cüppesine koyuyordu.

"Sizinle konuşmak için peşinizden geliyordum, böylece zeytinlerinizi kurtarmak olanağını da buldum. Yüreğimin içini açacağım size. Yardımcı olmaya çalıştığım insanların mutsuzluklarının, belki de benim varlığımdan kaynaklandığını düşünüyorum, bir süredir. Terralba'dan gitmeye karar verdim. Ama gidişim iki kişiye esenlik getirsin istiyorum; biri, kendini soylu bir yazgı beklerken, bir hayvan ininde uyumakta olan kızınız, öteki de, böylece yalnızlıktan kurtulacak olan benim mutlu sağ yarım. Pamela ile vikont evlenecekler."

Güya kozalak toplamaya gittiğini söyleyen anasına rastladığında, Pamela bir sincabı eğitiyordu.

"Pamela," dedi anası. "İyi denen o serserinin, artık seninle evlenmesinin zamanı geldi."

"Bu da nereden çıktı?" dedi Pamela.

"Seni lekelemiş, evlensin seninle. Öyle soylu ki, sen böyle bir şey istersen, hayır diyemez."

"Kim soktu bütün bunları kafana?"

"Kes sesini, kimden öğrendiğimi söylersem, bu kadar soru sormazsın. Tasalı'nın kendisi anlattı, sayın vikontumuz!"

"Kahrolasıca!" dedi Pamela, sincabı kucağına koyarak, "kim bilir ne tuzak hazırlıyor yine."

Az sonra, elleri arasına bir ot yaprağı alarak öttürmeye çalışırken, güya odun kesmeye gittiğini söyleyen babasına rastladı.

"Pamela," dedi babası, "Vikont Tasalı'ya evet demenin zamanı geldi, tabii kilisede nikâh kıydırması koşuluyla."

"Bu senin fikrin mi, yoksa bir başkası mı dedi sana?"

"Vikont karısı olmak hoşuna gitmiyor mu?"

"Sen sorduğuma yanıt ver."

"Doğrusunu istersen, yeryüzündeki en iyi niyetli insan dedi, İyi dedikleri serseri."

Pamela'nın evleneceği duyulunca bütün Terralba birbirine girdi.

Bu arada şatoda, bayram hazırlığı yapılır gibi her yer cilalanıyor, süsleniyordu.

"Bir daha böyle bir şeye kalkışamayacak. Onun başına ne çorap öreceğimi göreceksin!"

Cılız atıyla çalılıklar arasında giderken Tasalı, kurnazlığıyla övünüyordu. Pamela, İyi ile evlenirse, yasalara göre Terralbalı Medardo'nun karısı olacaktı, yani kendi karısı. Bu hakka kavuşunca, Tasalı, her şeyi kabul eden, savaşmaktan kaçınan rakibinin elinden kızı kolayca alabilecekti.

Ama karşısına Pamela çıktı: "Vikont," dedi, "eğer kabul ederseniz, sizinle evlenmeye karar verdim."

"Kiminle?" dedi vikont.

"Sizinle, şatoya gelip vikont karısı olacağım."

Tasalı bunu beklemiyordu, "Bu durumda, onu yarımla evlendirme oyununu oynamaya gerek yok, artık, kendim evlenirim, olur biter," diye düşündü.

"Kabul," dedi.

"Öyleyse babamla anlaşın," dedi Pamela da.

Bir süre sonra Pamela, katırı üstünde giden İyi ile karşılaştı.

"Medardo," dedi, "seni sevdiğimi anladım, beni mutlu etmek istiyorsan, evlen benimle."

Kızın iyiliği için onca özveride bulunmuş olan zavallı adam, şaşırıp kaldı. "Benimle evlenince mutlu olacaksa, ötekiyle evlendiremem artık onu," diye düşündü.

"Gidip, tören için ne gerekliyse hazırlığa başlayacağım hemen," dedi.

"Anamın iznini almayı sakın unutma," dedi Pamela.

Pamela'nın evleneceği duyulunca bütün Terralba birbirine girdi. Bazıları bir yarıyla evlenecek, bazıları da öbür yarıyla

evlenecek diyorlardı. Kızın ana babası da, bu karışıklığı artırmak için sanki ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu arada şatoda, bayram hazırlığı yapılır gibi her yer cilalanıyor, süsleniyordu. Vikont da kendine, biri kol ağzında biri de pantolonda olmak üzere, iki kabarıklık bulunan siyah kadifeden yeni bir giysi yaptırmıştı. Ama öbürkü de katırı tımar ettirmiş, dirseğini, dizini yamamıştı. Ne olur ne olmaz diye, kilisedeki bütün şamdanlar parlatılmıştı.

Pamela, ormandan düğün yapılırken çıkacağını söylüyordu. Ben çeyizi için istediklerini sağlıyordum. Kendine, uzun duvaklı, uzun kuyruklu, beyaz bir gelinlik dikti, lavanta çiçeği dikenlerinden taç, kemer yaptı. Birkaç metre tül arttığı için, keçiye bir düğün giysisi, ördeğe bir düğün giysisi dikti, sonra peşinde hayvanlar, duvağı dallara takılıp kalıncaya, etek kuyruğuna yerlerde kurumakta olan bütün çam iğneleriyle, atkestaneleri takılıncaya dek ormanda koştu.

Ama nikâhtan önceki gece biraz düşünceliydi, biraz da korkuyordu. Çıplak bir yükseltinin tepesine oturmuş, etek kuyruğunu ayaklarına dolamış, lavanta çiçeği tacını yan yatırmış, çenesi bir eline dayalı, iç çekerek çevredeki ağaçlara bakıyordu.

Ben hep onunla birlikteydim, çünkü törende, Esaù ile birlikte eteği tutacaktık, ama Esaù pek gelip gitmiyordu.

"Kiminle evleneceksin Pamela?" diye sordum ona.

"Bilmiyorum," dedi, "ne olacağını bilmiyorum. İyi mi olacak? Kötü mü olacak?"

Ormandan, genizden gelen bir tür çığlık, bir iç çekme yükseliyordu. İki yarım adaydı bunlar, nikâh öncesinin heyecanına kurban olmuşlar, kara giysilerini kuşanıp biri cılız atıyla, öbürü tüyleri dökülmüş katırıyla ormanın bayırlarında, çukurlarında dolaşıyorlar, yüreklerini daraltan düşlerin etkisiyle homurdanıyor, iç çekiyorlardı. At, çukurlarda, yükseklikte sekiyor,

katır bayırlardan, yamaçlardan tırmanıyor, ama iki binici hiç karşı karşıya gelmiyorlardı.

Sonunda, gün ağarırken, dörtnala giden at, bir koyakta ayağını sakatladı, Tasalı nikâha zamanında yetişemedi. Katır ise ağır ağır, güvenle yol alıyordu, İyi kiliseye vaktinde, tam gelin gelirken vardı, gelinin eteğini benle Esaù tutuyorduk, ama Esaù eteği yere sürdürüyordu.

Damat olarak sadece, koltuk değneğine dayanarak gelen İyi'yi gören halk biraz düş kırıklığına uğradı. Ama nikâh kurallara uygun olarak kıyıldı, taraflar evet dediler, birbirlerine yüzük taktılar, rahip de: "Terralbalı Medardo ile Pamela Marcolfi'yi karı koca ilan ediyorum," dedi.

Bu sırada sahanlığın dibinden, koltuk değneğine dayanarak, kabarık yeni kadife giysisi sular, yırtıklar içinde vikont girdi. "Terralbalı Medardo benim," dedi, "Pamela benim karımdır."

İyi, bozulmuştu: "Hayır, Pamela ile evlenen Medardo benim."

Tasalı, koltuk değneğini fırlatıp elini kılıcına attı. İyi için de aynı şeyi yapmaktan başka çare kalmamıştı.

"Koru kendini!"

Tasalı, kılıcı saplamak üzere atıldı, İyi savunmaya geçti, ama ikisi de kendilerini yere yuvarlanmış buldular.

Tek ayak üzerinde dengede durarak dövüşmenin olanaksız olduğunda karar kıldılar. Daha iyi hazırlanmak için düelloyu ertelemek gerekiyordu.

"Ben de ne yapacağım biliyor musunuz," dedi Pamela, "ormana döneceğim."

Koşarak kiliseden fırladı, artık eteklerini tutan kimse yoktu. Köprüde, kendisini beklemekte olan keçiyle ördeği buldu, hayvanlar pıtı pıtı yürüyerek yanına geldiler.

Düellonun, ertesi gün şafakta Rahibeler Çayırı'nda yapılması kararlaştırıldı. Pietrochiodo Usta, bir çeşit pergel bacağı icat etti, yarım adamların kemerlerine bağlanınca, durmak için toprağa saplanan ucu sabit olmadığından, ayakta durmayı, yürümeyi, hatta öne arkaya eğilmeyi sağlıyordu. Sağlıklıyken soylu olan cüzamlı Galateo hakem oldu; Pamela'nın babasıyla bekçibaşı Tasalı'nın, iki Kalvinci de İyi'nin tanıkları oldular. Doktor Trelawney sağlık hizmetlerini üstlendi, sanki savaşa gidiyormuş gibi, bir balya sargı, bir fıçı merhemle geldi. Benim için iyi oldu, bütün bunları taşımak için ona yardım ettiğimden, düelloyu seyredebildim.

Yeşile çalan bir şafak söküyordu; çayırda, karalar giymiş, iki çelimsiz düellocu, kılıçlarını çekmiş duruyorlardı. Cüzamlı borusunu öttürdü, işaretti bu; gökyüzü gerilmiş bir zar gibi titreşti, yedi uyuklayanlar mağaralarında tırnaklarını toprağa geçirdiler, saksağanlar kafalarını kuyruklarının altından çıkarmaksızın, koltukaltlarından bir tüy kopartıp canlarını yaktılar ve engerek kendini dişledi ve eşekarısı iğnesini taşta kırdı ve her şey kendisine karşı çıkmaya başladı, su birikintilerinin kırağısı buz tuttu, likenler taş kesildiler, taşlar liken oldu, kuru yaprak toprağa dönüştü, yoğun ve sert bir zamk ağaçları ayrım gözetmeden öldürmeye başladı. İnsan, iki elinde de bir kılıç, kendi kendisiyle çatışıyordu.

Pietrochiodo bir kez daha ustalığını göstermişti; pergeller çayırda daireler çiziyor, dövüşçüler savunmada olsun aldatmacada olsun, sert, canlı hamleler yapıyorlardı. Ama birbirlerine değemiyorlardı. Her ileri çıkışta, kılıcın ucu sanki kesinlikle rakibin havalanan cüppesine doğru yöneliyordu, ikisi de adeta, bir şey olmayan tarafa, yani kendisinin bulunması gereken tarafa saldırmada inat ediyordu. Hiç kuşkusuz, yarım düellocu yerine tam düellocu olsalardı, kim bilir kaç yara almış olurlar-

dı. Tasalı, öfkeli bir yabanıllıkla dövüşüyor, ama vuruşları bir türlü düşmanının tam olarak bulunduğu noktayı tutturamıyordu; İyi, solakların dürüst ustalığına sahipti, ama vikontun cüppesinde delik açmaktan başka bir şey yapamıyordu.

Bir ara, kabzaları tam karşı karşıya geldi; pergellerin uçları tarla sürgüsü gibi toprağa saplanmıştı. Tasalı sıçrayarak kendini kurtardı, ama dengesini yitirip yere düşecekken, rakibin sırtını olmasa da, neredeyse sırtını, kılıcının keskin yüzüyle biçti; İyi'nin vücudunu yarıya ayıran çizgiye koşut bir vuruş oldu, öylesine yakından sıyırmıştı ki çizgiyi, bir süre İyi'nin ne olduğunu anlayamadık. Çok geçmeden cüppenin altında, başından bacak bağlantısına dek kanlar içinde vücudunu görünce, kuşkumuz dağıldı. İyi, yere yığıldı, ama düşerken, güçlü ve neredeyse isteksiz bir devinimle, o da kılıcını yanı başındaki rakibine, başından karnına dek, Tasalı'nın vücudunun olmadığı noktayla, vücudun olmaya başladığı noktanın arasına indirdi. Şimdi Tasalı'nın vücudundan da, eski kocaman yarık boyunca kan fışkırıyordu. Her birinin vuruşu, yeniden bütün damarları kesmiş, ikisini yarıya ayıran yarayı yeniden açmıştı. Şimdi sırtüstü yatıyorlar, vaktiyle bir arada olan kanları, çayırda yine birbirine karışıyordu.

Bu ürkütücü görünüşe kendimi kaptırdığım için, Trelawney'e dikkat etmemiştim, doktorun cırcırböceği bacaklarının üstünde zıp zıp zıpladığını, ellerini çırparak bağırdığını duydum: "Kurtulacak! Kurtulacak! Bana bırakın."

Yarım saat sonra şatoya, bir sedye içinde tek bir yaralı götürdük. Tasalı ile İyi, bir arada sıkı sıkıya sarılmışlardı, doktor iki yarının da iç organlarını, damarlarını yan yana getirmeye çalışmıştı, sonra bir kilometrelik sargıyla öyle sıkıca sarmıştı ki onları, bir yaralıdan çok, mumyalanmış eski bir ölüyü andırıyorlardı.

Dayım günlerce ölümle yaşam arasında gitti geldi. Bir sabah, kırmızı bir çizginin alından çeneye kadar indiği, sonra boyuna doğru devam ettiği yüzüne bakarken, sütnine Sebastiana: "Kıpırdadı," dedi.

Gerçekten de dayımın yüz hatlarında bir canlanma görünüyordu, doktor canlanmanın bir yanaktan öbür yanağa geçtiğini görünce sevinçten ağladı.

Sonunda Medardo gözlerini açtı, dudaklarını oynattı; başlangıçta görünüşü gergindi, bir gözü öfkeliydi, öbürü yakarıyordu, bir tarafı çatık olan alnın öbür tarafı rahattı, ağzın bir tarafı gülümsüyor, öbür tarafı dişlerini gıcırdatıyordu. Sonra yavaş yavaş bakışımlı oldu.

Doktor Trelawney: "Artık iyileşti," dedi.

Pamela da haykırdı: "Sonunda benim de, doğru dürüst bir kocam olacak."

Böylece Medardo Dayım yeniden tam bir insan oldu, ne kötüydü, ne iyi, kötüyle iyi karışımıydı, yani görünüşe göre, ikiye bölünmeden önceki halinden farksızdı. Ama, bir araya getirilen iki yarının deneyimlerine sahip olduğu için, çok olgunlaşmış olmalıydı. Mutlu bir yaşam sürdü, çok çocuğu oldu, ülkesini iyi yönetti. Bizim yaşamımız da değişip iyileşti. Vikont geri dönünce, benzersiz bir mutluluk döneminin başlayacağını bekledik belki, ama her şeyin eksiksiz olması için eksiksiz bir vikontun yeterli olmayacağı açıktı.

Bu arada Pietrochiodo artık darağacı değil, değirmen yapıyordu; Trelawney de, mezarlık parıltısı yerine kızamıkla, yılancıkla ilgileniyordu. Bense, bu bütünlük coşkusu içinde kendimi hep daha hüzünlü, daha kusurlu hissediyordum. Bazen insan kendini eksik sanır, oysa sadece gençtir.

Yeniyetmeliğin eşiğine ulaşmıştım, ama hâlâ ormandaki bü-

yük ağaçların kökleri arasında saklanıp kendime masallar anlatıyordum. Bir çam iğnesi benim için bir atlı, bir saray kadını ya da bir soytarı yerine geçebiliyordu; onu gözlerimin önünde devindiriyor, sonu gelmez masallar anlatarak kendimden geçiyordum. Sonra bu düşlerden utanıyor, kaçıyordum oradan.

Doktor Trelawney'in beni terk ettiği gün de geldi çattı. Bir sabah limanımıza bayraklarla donanmış, İngiliz bandıralı bir savaş filosu girip koya demirledi. Bütün Terralba gemilere bakmak için kıyıya gitti, bir ben yoktum, çünkü haberim olmamıştı. Güvertelerin korkuluklarında, direklerde, ananaslar, kaplumbağalar gösteren, üzerinde Latince ile İngilizce özdeyişler yazılı kâğıtlar sallayan bir sürü denizci vardı. Kıç güvertede, üç köşeli şapkalı, perukalı subaylar arasında, Kaptan Cook dürbünle kıyıyı tarıyordu, Doktor Trelawney'i görür görmez, kendisine bayrakla, "Doktor hemen gemiye gelin, yarım kalan piştiyi bitirelim," haberinin iletilmesi komutunu verdi.

Doktor bütün Terralbalılarla vedalaşıp bizi terk etti. Gemiciler "Ey, Avustralya!" diye bir şarkı söylediler, doktor bir 'cancarone' şarabı fıçısının üstünde ayaklarını iki yana sarkıtmış olarak güverteye çekildi. Sonra da gemiler demir aldılar.

Bense hiçbir şey görmemiştim. Kendime masallar anlatmak için ormanda saklanmıştım. Haberi çok sonra aldığımda "Doktor! Doktor Trelawney! Beni de götürün! Beni burada bırakamazsınız doktor!" diye bağırarak deniz kıyısına koştum.

Ama gemiler ufukta kaybolmak üzereydi, ben burada, sorumlulukla, mezarlık parıltılarının bol olduğu bizim dünyamızda kalmıştım.

Italo Calvino, *Atalarımız* üçlemesinin ilk kitabı *Ikiye Bölünen Vikont*'u bir söyleşisinde dile getirdiği gibi, 1952 yılında oyun olsun diye yazmaya başlamıştır:

"İkiye Bölünen Vikont'*u yazmaya başladığımda, öncelikle eğlenceli bir hikâye yazmak istiyordum, hem kendim eğleneyim diye hem de mümkünse başkaları eğlensin diye: Aklımda ortadan ikiye biçilmiş bir adam imgesi vardı; bu ikiye biçilmiş adam konusunun, insanın bölünmüşlüğünün anlamlı bir konu olacağını, çağdaş bir anlamı olacağını düşündüm: Hepimiz bir biçimde kendimizi tamamlanmamış hissediyoruz, hepimiz bir yanımızla kendimizi gerçekleştiriyoruz, öteki yanımızla değil.*"

Savaştan dönen ve savaş sırasında bedeni ikiye bölünen Vikont Medardo'nun tuhaf hikâyesi yeğeninin ağzından anlatılıyor. Vikontun bedeninin bir yarısında "iyi", diğer yarısında "kötü" kişiliğin uç noktaları yaşamaktadır ve bunların tekrar bir araya gelmesi olanaksız görünmektedir.

İkiye Bölünen Vikont, ilk kez her yaştan okura hitap eden bu resimli baskısıyla Türkçede...

ISBN 978-975-08-1546-1

17 TL

9 789750 815461

ISBN 978-975-08-1546-1

17 TL